

University of Groningen

Nieuwe school- en opvangtijden? Wensen van huidige en mogelijk toekomstige ouders van de VCOG

Tanis, D.S.

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2010

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Tanis, D. S. (2010). *Nieuwe school- en opvangtijden? Wensen van huidige en mogelijk toekomstige ouders van de VCOG*. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Nieuwe school en opvangtijden?

Wensen van huidige en mogelijk toekomstige ouders van de VCOG

D. S. Tanis

Nieuwe school en opvangtijden?

Wensen van huidige en mogelijk toekomstige ouders van de VCOG.

Student: D.S. Tanis

Studentnummer: S1810235

Master onderwijskunde

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Wetenschapswinkel voor Onderwijs

1^e beoordelaar: Dr. S. Doolaard

2^e beoordelaar: Dr. L.T.M. Rekers-Mombarg

November, 2010

Inhoud

	Bladzijde
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding van het onderzoek	5
1.2 Belang van het onderzoek	6
1.3 Doelstelling en onderzoeksvraag	6
1.4 Onderzoekscontext	7
1.5 Opbouw van de thesis	7
2. Theoretisch kader	8
2.1 Ontwikkeling in schooltijden (tot +/- 1960)	9
2.2 Ontwikkeling van de kinderopvang (tot +/- 1960)	10
2.3 School, opvang en dagarrangementen (1960 - heden)	11
2.3.1 Maatschappelijke ontwikkelingen	11
2.3.2 Kinderopvang	13
2.3.3 Schooltijden	15
2.4 Alternatieve modellen voor schooltijden en hun achtergrond	18
2.4.1 Continurooster	18
2.4.2 Zeven tot zeven model	19
2.4.3 Biologisch ritme model	20
2.4.4 Hoorns model	21
2.4.5 Vijf gelijke dagen model	22
2.4.6 De Brede School en de Verlengde schooldag	22
2.5 Algemene wensen voor buitenschoolse opvang	23
2.6 Schooltijden als keuzemotief voor ouders?	24
3. Onderzoeksopzet	26
3.1 Instrument en procedure	26
3.2 Verantwoording van de vragenlijst	27
3.2.1 Algemene gegevens	27
3.2.2 Mening over de huidige dagindeling	28
3.2.3 Mening over de alternatieve dagindelingen/schooltijden	28
3.2.4 Buitenschoolse opvang	28

	Bladzijde
3.3 Steekproef en respons	28
3.3.1 Steekproef en respons VCOG	29
3.3.2 Steekproef en respons SKSG kinderopvang	32
3.4 Methode van data-analyse	33
4. Resultaten	34
4.1 Tevredenheid over de huidige dagindeling	34
4.2 Mening over alternatieve dagindelingen	35
4.3 Wensen met betrekking tot begin- en eindtijden school	40
4.4 Schooltijden en het gebruik van opvang	41
4.5 Gebruik van opvang	42
4.6 Tevredenheid over de huidige opvang	43
4.7 Wensen met betrekking tot de opvang	44
5. Conclusie, Discussie en Aanbevelingen	46
5.1 Conclusie	46
5.1.1 Huidige dagindeling	46
5.1.2 Alternatieve dagindelingen	47
5.1.3 Invloed van schooltijden op het gebruik van opvang	47
5.1.4 Gewenste kwaliteit opvang	48
5.2 Discussie en Aanbevelingen	49
Literatuur	52
Bijlagen	56
I Vragenlijst voor ouders van de VCOG	57
II Vragenlijst voor ouders van de SKSG kinderopvang	66
III Verantwoording vragen per alternatief model	73
III Tabellen en figuren hoofdstuk vier	77

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Minder overheidsregels, meer zelfstandigheid voor scholen en een grotere inbreng van ouders zijn de rode draad in het Nederlandse onderwijsbeleid sinds halverwege de jaren '90 van de vorige eeuw (Leune, 2001). De start van dit beleid is onder andere toe te schrijven aan het 'Schevenings Akkoord'. Hierin is vastgesteld dat scholen meer autonoom moeten zijn wegens de uiteenlopende omstandigheden waar ze mee in aanraking komen. De uniforme regels die er eerder waren, deden geen recht aan deze pluriforme schoolomgeving. Scholen kregen vanaf deze tijd dus meer beleidsvrijheden. De maatschappelijke ontwikkeling van de steeds mondiger en beter opgeleide burger leidde ertoe dat de ouder meer inbreng zou moeten hebben in het onderwijs. In Nederland zijn de scholen gedeeltelijk financieel afhankelijk van het aantal leerlingen (omdat er per leerling gebudgetteerd wordt). Door deze afhankelijkheid van het aantal leerlingen dat toestroomt, zullen scholen in moeten spelen op de wensen van de vraagkant van de markt (ouders) om leerlingen aan te trekken en zo hun bestaan te waarborgen (Leune, 2001). Alleen wanneer een school een beeld heeft van de wensen, heeft deze de mogelijkheid om het aanbod aan te passen. Voorstanders van de markttheorieën stellen daarbij dat scholen door deze concurrentie efficiënter werken en meer responsiviteit zullen tonen naar de wensen van ouders. Daardoor zouden vraag en aanbod beter op elkaar afgestemd worden (Bagley, 2006). Omdat in steeds meer gezinnen beide ouders werken en er steeds meer eenoudergezinnen ontstaan, verandert de vraag van de ouders. Binnen het verzuilde onderwijssysteem is lange tijd de 'richting' van een school het belangrijkste motief geweest bij de schoolkeuze (Herweijer & Vogels, 2004). De keuze voor een bepaalde school wordt tegenwoordig niet meer alleen gemaakt op basis van de denominatie/richting van een school. Belangrijke factoren zijn bijvoorbeeld het onderwijskundig concept van een school, de resultaten die leerlingen behalen en allerlei praktische zaken zoals schooltijden, buitenschoolse activiteiten en de mogelijkheden voor voor-, tussen- en naschoolse opvang. Zeker voor de eenoudergezinnen en gezinnen waarin beide ouders werken, spelen de school- en opvangtijden naar verwachting een steeds belangrijkere rol in de keuze voor een basisschool (Herweijer & Vogels, 2004).

Veel school- en opvangorganisaties beraden zich (samen) op mogelijkheden om school- en opvangtijden beter aan te laten sluiten bij de wensen van de huidige samenleving. Ook de Vereniging Christelijk Onderwijs Groningen (VCOG) en de Stichting Kinderopvang Stad Groningen (SKSG) hebben zich over deze vraag gebogen. Als onderdeel van de

oriëntatie op de mogelijkheden hebben zij de Wetenschapswinkel Onderwijs van de Rijksuniversiteit Groningen gevraagd onderzoek te doen naar de mening en wensen van (toekomstige) ouders van VCOG-scholen ten aanzien van school- en opvangtijden. En omdat de scholen van de VCOG verschillen qua leerlingpopulatie, vraagt men zich af of de sociaal economische status ook samenhangt met de wensen en mening van ouders.

1.2 Belang van het onderzoek

De toenemende marktwerking in het onderwijs zou moeten leiden tot scholen die concurreren om leerlingen. Hierdoor verkrijgen ouders meer keuzevrijheid en zijn scholen genoodzaakt hun kwaliteit te verhogen. Schoolbesturen hebben, binnen bepaalde grenzen, de vrijheid om een eigen dagindeling te maken. De begin- en eindtijden, de duur van de middagpauze en de spreiding van de lesuren over de dag en week, zijn naar eigen inzicht in te richten (van Kessel, 1999). In 2006 hebben de Tweede en Eerste Kamer ingestemd met voorstellen om schoolbesturen meer keuzevrijheid te geven bij de inrichting van de onderwijstijd. Om deze keuzevrijheid mogelijk te maken is de Wet op primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet op medezeggenschap onderwijs 1992 aangepast. De wijzigingen hebben betrekking op het aantal uren per jaar, het aantal dagen per week en de noodzaak om ouders te betrekken bij het vaststellen van de schooltijden (CFI, 2006). Het wettelijke voorschrift dat een school niet langer dan 5,5 uur per dag les mag geven, is toen vervallen. De totale onderwijstijd bleef minimaal 7520 uur, maar de school mag nu naar eigen inzicht het aantal uren indelen. Daarnaast is vastgesteld dat scholen tijdig de ouders hierover moet peilen en informeren. Dit om te voorkomen dat ouders en kinderen onvoorziene problemen krijgen door veranderingen in de schooltijden. Door deze vergrootte vrijheid, is het mogelijk de school- en opvangtijden aan te passen aan de behoefte van ouders.

1.3 Doelstelling en onderzoeksvraag

In opdracht van de VCOG en SKSG kinderopvang wordt in dit onderzoek nagegaan wat ouders vinden van de huidige school- en opvangtijden. Er wordt onderzocht of er aanleiding is om in de toekomst verandering aan te brengen in de school- en opvangtijden. Op deze wijze zou men dan beter aan kunnen sluiten bij de wensen van ouders. Met dit onderzoek zullen de VCOG en SKSG kinderopvang een beeld krijgen van behoeften wat betreft school- en opvangtijden. De resultaten van dit onderzoek, kunnen als basis dienen voor eventueel toekomstig beleid. De algemene onderzoeksvraag luidt: “Wat verlangen de huidige en toekomstige ouders van de VCOG met betrekking tot school- en opvangtijden? En in

hoeverre worden de wensen van ouders beïnvloed door de sociaal economische achtergrond?”.

1.4 Onderzoekscontext

De VCOG is het schoolbestuur van acht christelijke basisscholen in de stad Groningen. De scholen hebben verschillende roosters. De ene school heeft een middagpauze van een uur en een andere school van vijf kwartier. En de schooltijden voor de onder- en bovenbouw verschillen tussen scholen. Deze verschillen zijn dusdanig klein, dat alle scholen onder dezelfde noemer vallen. Dit is een Traditioneel model waar men tussen half negen en kwart over drie naar school gaat met een middagpauze van ongeveer een uur. Heel de school is op woensdagmiddag vrij en de onderbouw heeft daarnaast nog een extra middag vrij (meestal de vrijdagmiddag).

De VCOG en SKSG kinderopvang hebben een aantal jaar geleden een convenant ondertekend met betrekking tot hun samenwerking. De SKSG kinderopvang biedt voor alle VCOG-scholen voor-, tussen- en naschoolse opvang aan en dit wordt de buitenschoolse opvang genoemd (bso). Bij de voorschoolse opvang (vso) kunnen kinderen om 7.30 uur worden gebracht. Bij sommige locaties is het mogelijk een half uur extra opvang in te kopen, zodat het kind om 7.00 uur kan worden gebracht. Tussenschoolse opvang is de opvang in de middagpauze (tso of tmo). De naschoolse opvang (nso) is na schooltijd en vindt op sommige locaties plaats in de school. Over het algemeen vindt de nso plaats op een andere locatie en worden de kinderen lopend of per busje naar de opvang gebracht. Deze opvang duurt tot 18.00 uur met de mogelijkheid om op een aantal locaties een half uur extra opvang in te kopen tot 18.30 uur.

1.5 Opbouw van de thesis

Allereerst is onderzocht hoe de huidige situatie qua schooltijden en opvang tot stand is gekomen. In de eerste drie paragrafen van hoofdstuk twee is dit uiteen gezet. Om een beeld te krijgen van de huidige ouders en hun wensen, worden in de laatste drie paragrafen aan de hand van eerder empirisch onderzoek de wensen met betrekking tot buitenschoolse opvang, de schoolkeuzemotieven van ouders en de vijf alternatieve dagindelingen besproken. Met deze informatie als basis, wordt in hoofdstuk drie de onderzoekszet uiteengezet. In hoofdstuk vier worden de resultaten weergegeven en hoofdstuk vijf bestaat uit een conclusie en discussie.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

In 1980 is, volgens Meijvogel (1991), het eerste onderzoek verschenen over de ontstaansgeschiedenis van de schooltijden in Nederland. Dit onderzoek is op aanvraag van het Ministerie van Onderwijs gedaan naar aanleiding van de motie Wessel-Tuinstra die werd ingediend op 11 september 1978. In dit rapport wordt een historisch overzicht gegeven vanaf de tijd van Karel de Grote. Er wordt vastgesteld dat er nooit enig onderzoek heeft plaats gevonden en dat de schooltijden grotendeels historisch bepaald zijn (Da Costa Strijk, 1980). Da Costa Strijk (1980) stelt dat de historie niet de enige beïnvloedende factor is geweest. Een breed scala aan mensen heeft zich met de bepaling van de schooltijden bezig gehouden: kerkelijke en keizerlijke deskundigen, plaatselijke commissies -waarin bijvoorbeeld geneesheren, gildemeesters, ambtenaren of schoolopzieners zitting konden hebben-, opvoeders, schoolhoofden, schoolteams, wetenschappers en wetgevers. Deze opsomming wekt de indruk dat er over de schooltijden in ieder geval diep is nagedacht. Maar de huidige schooltijden zijn vooral een compromis met de tijd. Ze zijn een uitvloeisel van klimatologische en biologische omstandigheden door de eeuwen heen (van Kessel, 1999). Daarnaast hebben wettelijke bepalingen zoals salarisregelingen en vakantieregelingen invloed uitgeoefend op de school-, werk- en vakantietijden. De schooldagindeling en de begin- en eindtijden zijn niet bij wet vastgesteld. Iedere school stelt afzonderlijk de tijden vast. Dit gebeurt in overleg tussen directie, leerkrachten en de medezeggenschapsraad. Er zijn volgens Meijvogel (1991) drie factoren van belang bij het vaststellen van de schooldagindeling:

1. Schooltijdlimieten die in het belang van het kind per wet zijn vastgelegd
2. Personele arbeids- en rusttijden
3. De door traditie bepaalde schooldagindeling

Binnen de beperkingen die de eerste twee factoren geven, wordt de schooldagindeling in hoge mate bepaald door traditie (Meijvogel, 1991). In Nederland reikt deze traditie terug tot in de Middeleeuwen (van 500 tot 1500 na Christus). In paragraaf 2.1 en 2.2 wordt de ontwikkeling van de schooltijden en de kinderopvang tot ongeveer 1960 besproken. Na 1960 is er een kentering waar te nemen in de maatschappij en politiek met betrekking tot beide onderwerpen (paragraaf 2.3). In paragraaf 2.4 worden vijf alternatieve dagindelingen besproken en paragraaf 2.5 presenteert verschillende onderzoeksresultaten over de wensen van ouders met betrekking tot de buitenschoolse opvang. De laatste paragraaf gaat in op schoolkeuzemotieven van ouders en de plaats van schooltijden hierin.

2.1 Ontwikkeling in schooltijden (tot +/- 1960)

In de tijd van Karel de Grote (786-814 na Christus) werd de school als belangrijk instrument gezien voor de verspreiding van het christendom. De schooltijden waren destijds afhankelijk van kerktijden, het weer en de tijd van het jaar (bijvoorbeeld de oogsttijd 's zomers) (van Kessel, 1999). Vaak had de leermeester ook een baan als bijvoorbeeld koster waardoor het voorkwam dat leerlingen 's avonds onderwijs kregen. Na de middeleeuwen veranderde er veel in het onderwijs (De Costa Strijk, 1980). De overheid ging zich sterker met het onderwijs bemoeien en er ontstonden schoolverordeningen waarin stond dat scholing overdag plaats vond en dat er twee vrije middagen waren. De middagpauze duurde ongeveer twee á drie uur, zodat de kinderen de gelegenheid hadden thuis te eten (van Kessel, 1999). De schooltijden verschilden per stad, maar het dagritme kwam ongeveer op het volgende neer. Van 's morgens zes tot acht en van negen tot elf uur werd er onderwijs gegeven. Tussen acht en negen uur werd er brood gegeten, in kostscholen werden de bedden dan opgemaakt en sommige jongens waren op dat moment misdienaar in de mis. Om twaalf uur werd er een maaltijd genuttigd en vervolgens was er weer les van een tot drie uur en van vier tot zes uur 's avonds. In de winter begonnen de scholen later en waren de kinderen ook wat eerder vrij. Dodde (1992) stelt dat ouders in de loop der jaren kritiek hadden op de school. Dit waren voornamelijk sociaaleconomisch bevoorrechte ouders die ontevreden waren over de omvang van de groepen, maar ook over de grote hoeveelheid lesuren. Vanaf het einde van de 16^e eeuw werd daarom het Nederlandse onderwijs beperkt tot zes lesuren per dag.

Tot ongeveer 1850 was het menselijk bestaan overwegend gebonden aan het ritme van de natuur. De schooltijden behoren hier ook toe (Dodde, 1992). In de zomerperiode waren de scholen bijvoorbeeld wel open, maar de meeste ouders hielden in deze tijd hun kinderen thuis vanwege de extra hulp die nodig was in de drukke oogstperiode. Ook de schooltijden, zoals eerder genoemd, waren seizoensgebonden. In de schoolwet van 1806 werd een tamelijk soepele beschrijving van de schooltijden gegeven (De Costa Strijk, 1980). Hierin werd vastgesteld dat gedurende een aantal dagdelen per week, dit waren er meestal tien, zoveel mogelijk onderwijs moest worden gegeven. In 1878 werd in de Lager onderwijswet een regeling voor de schooltijden, die in de praktijk eigenlijk al werd uitgevoerd, vastgelegd (van Kessel, 1999). De landelijke overheid verplichtte de scholen vijf dagen per week 's morgens en 's middags onderwijs te geven. Leerlingen vanaf acht jaar moesten vijf uur per dag naar school en jongere leerlingen vier uur. De lessen van de woensdagmiddag mochten, wanneer dit nodig was, verplaatst worden naar de zaterdagochtend (De Costa Strijk, 1980). De aanvang en de verdeling van de lessen werd overgelaten, zoals vanaf 1801 gebruikelijk was,

aan het hoofd van de school. Hij moest daarbij rekening houden met de veranderende omstandigheden van leerlingen. Steeds meer ouders kregen namelijk werk in de nijverheid (industrie) en Nederland werd in mindere mate een agrarische samenleving. Om deze reden starten scholen, sinds het begin van de 19^e eeuw, veelal om negen uur 's morgens. Ondanks de overgang naar nijverheid in de fabrieken, veranderde er in de schooltijden niet veel meer (Dodde, 1992). Dodde (1992) stelt dat, toen aan het begin van de 20^e eeuw de leerplicht werd ingesteld, dit leidde tot andere inzichten met betrekking tot de verdeling van schooltijden. De schooltijden zouden vooral moeten uitgaan van de psychisch-fysische ontwikkeling van leerlingen. Men sprak over een *biologisch rooster*, dat gebaseerd is op het fysiologische criterium van de wisselende prestatiecurve van een kind. Medisch onderzoek meldde aan het begin van de twintigste eeuw dat kinderen aan het begin van de dag veel energie hebben en dat vanaf 4 uur de energie weer toeneemt om vervolgens weer langzaam af te nemen. Met deze onderzoeksresultaten is niets gedaan en een schooldag op basis van het biologisch ritme is nooit ingevoerd.

2.2 Ontwikkeling van de kinderopvang (tot +/- 1960)

In het pre-industriele tijdperk combineerden moeders in het algemeen arbeid en kindverzorging. Door de industrialisering kwam er geleidelijk een scheiding tussen de woon- en werkplaats (Van Rijswijk- Clerkx, 1981). Vooral vrouwen uit de arbeidersklasse waren soms genoodzaakt om buitenshuis te werken. Daardoor werd het combineren van arbeid en de zorg voor de kinderen bemoeilijkt. De vrouwen uit de burgerij waren de eersten die zich uitsluitend toedeedden op het huishouden. Vanaf het eind van de negentiende eeuw was het algemene beleid van de Nederlandse overheid erop gericht de arbeid van gehuwde vrouwen terug te dringen (Van Rijswijk- Clerkx, 1981). Er kwamen hogere lonen voor mannen, zodat arbeid buitenshuis voor vrouwen financieel minder nodig werd. Het burgerlijk huishouden werd geleidelijk geïdealiseerd en arbeid buitenshuis van gehuwde vrouwen kwam steeds minder voor. Soms konden moeders niet zelf voor hun kinderen zorgen. Dit kwam bijvoorbeeld door ziekte of arbeid buitenshuis. De beschikbaarheid van hulpverleners in het huishouden of in het sociale netwerk, bestaande uit familieleden, burens en kennissen waren dan van groot belang. Door hen werd dan de zorg voor de kinderen overgenomen. Veelal was men opgenomen in een patroon van wederkerige diensten. Wanneer dit door omstandigheden niet mogelijk was, betaalde men een vrouw voor het oppassen. Verschillende tendenzen beïnvloedde de beschikbaarheid van oppassers binnen het huishouden. Door de leerplicht waren oudere kinderen minder beschikbaar en daarnaast begon de verzelfstandelijking van het

gezinsleven, waarbij de grootouders niet meer bij een gezin inwoonden. Hierdoor werd men steeds afhankelijker van opvang buitenshuis (Van Rijswijk- Clerkx, 1981).

2.3 School, opvang en dagarrangementen (1960 – heden)

2.3.1 Maatschappelijke ontwikkelingen

In het naoorlogse Nederland was er weinig keuze. Nederland was geordend en sterk verzuild (Breedveld & van den Broek, 2003). Het werk stopte om zes uur 's avonds en werd opgevolgd door vrije tijd. De scheiding van arbeid en vrije tijd was lange tijd de leidraad voor de ruimtelijke ordening. Daarnaast was de man kostwinnaar, de vrouw huisvrouw en zij verzorgde de kinderen. Vanaf de jaren zeventig werd het beleid er meer op gericht om arbeid en zorgtaken te combineren. Door dit emancipatiebeleid kwam de bovengenoemde 'functiescheiding' onder druk te staan (Breedveld & van den Broek, 2003). Langzamerhand heeft men als individu in Nederland steeds meer de ruimte gekregen om het leven naar eigen inzicht in te richten. Hierbij kan men denken aan de vrijheid in partnerkeus, beroepskeus, gezinsvorm en de levensbeschouwing. Het krijgen van kinderen is tegenwoordig bijvoorbeeld geen gegeven meer en een vrouw hoeft geen huisvrouw te zijn en een man geen kostwinner (Mommaas, 2000). Tegenwoordig wordt van iedereen verwacht dat men zelfsturend is en dat de mogelijkheden, van de eigen ontwikkeling maar ook op de arbeidsmarkt, optimaal worden benut (Breedveld & van den Broek, 2003).

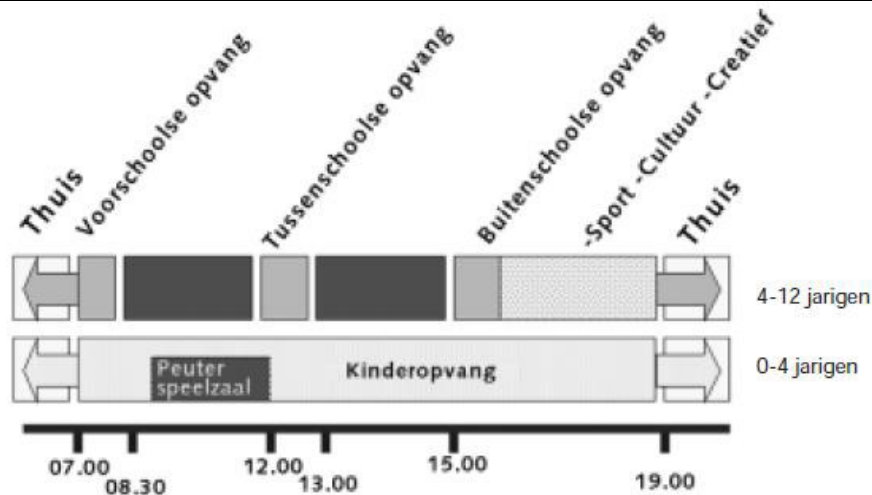
Sinds de jaren zeventig hebben verscheidene kabinetten maatregelen genomen om het combineren van arbeid- en zorgtaken te vergemakkelijken (Taskforce Kinderopvang/ Onderwijs, 2010). Zo werd het ouderschapsverlof ingevoerd en werd de kinderopvang uitgebreid. Ook was er sprake van liberalisering van de winkeltijden die is vastgelegd in de Winkeltijdenwet van 1996. In dat zelfde jaar trad de Arbeidstijdenwet in werking waardoor de werktijden geflexibiliseerd werden. Omdat de overheid de arbeidsparticipatie van de vrouw meer wilde stimuleren, voerde zij in de periode 1990-2002 een stimuleringsbeleid om de opvangcapaciteit te vergroten (Taskforce Kinderopvang/ Onderwijs, 2010). De arbeidsparticipatie van de vrouw in Nederland is mede hierdoor in een rap tempo gestegen. In 1971 had ongeveer 20 procent van de vrouwen een betaalde baan. In 2007 heeft 70 procent van de vrouwen een betaalde baan van minstens één uur in de week. Wel moet daarbij worden vermeld dat het deeltijdpercentage van 60% zeer hoog is (Merens & Hermans, 2009).

Op 4 november 1996 is de commissie Dagindeling geïnstalleerd door Minister Melkert (PvdA) van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In zijn toespraak bij de installatie noemde Melkert de dagindeling van Nederland ‘tamelijk behoudend’ (Ministerie SZW, 1996). Dit was naar zijn mening vreemd omdat de samenleving juist erg was veranderd en nog steeds in beweging was. Doordat er steeds meer vrouwen werkten, combineerden steeds meer gezinnen arbeid en zorg. Een aandachtspunt voor de commissie was dus de ‘organisatie van deze combinatie’ (Ministerie SZW, 1996). In 1998 bracht de commissie Dagindeling haar eindadvies uit met de centrale aanbeveling om een stimuleringsmaatregel in te stellen. Op 24 maart 1999 is de Stimuleringsmaatregel Dagindeling in werking gestreden en werd de Stuurgroep Dagindeling aangesteld. Er kwam subsidie vrij voor allerlei initiatieven om tot een betere dagindeling te komen (Keuzenkamp, Cloin, Portegijs & Veldheer, 2003). In het advies ‘4+2=7’ van de Stuurgroep Dagindeling (1999) wordt er gepleit voor een betere afstemming van onderwijs- en opvangvoorzieningen op de nieuwe leefpatronen in de samenleving (Breedveld, 1999). Dit advies werd geschreven naar aanleiding van de discussie over een vierdaagse schoolweek. Staatssecretaris Verstand-Bogaert van Sociale Zaken en Werkgelegenheid installeerde vervolgens op 15 december 2000 de Commissie Dagarrangementen. Deze commissie had als opdracht concrete voorstellen te doen voor een betere samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang en vrijetijdsvoorzieningen, zoals werd voorgesteld in het adviesrapport ‘4+2=7’ (Commissie Dagarrangementen, 2002). Dit alles wederom zodat ouders arbeid en zorg beter zouden kunnen combineren. De commissie bouwde voort op de reeds begonnen initiatieven van de Brede School of Vensterschool. Het doel was een educatief aanbod voor alle kinderen, met goed onderwijs, kwalitatief verantwoorde opvang en een geïntegreerd pakket van opvang en buitenschoolse activiteiten (Commissie Dagarrangementen, 2002). Op deze wijze wilde men de dagindeling verbeteren en de ontwikkelingskansen voor kinderen vergroten. Een dergelijk sluitend dagarrangement wordt in Figuur 2.1 weergegeven.

Op 22 september 2005 nam de Tweede Kamer een motie aan van de leden Van Aartsen en Bos. Deze motie leidde tot de laatste en zeer belangrijke wetswijziging die in 2006 is doorgevoerd. De voorlichtingspublicatie van het Cfi, geschreven door Minée (2006), meldt dat het wettelijke voorschrift, dat scholen niet langer dan 5,5 uur per dag les mogen geven, is vervallen. Scholen mogen het minimum aantal uren dat per bouw is vastgesteld laten vervallen. Het totale aantal uren dat een leerling in acht jaar ontvangt, blijft echter ongewijzigd. Een school kan er nu dus voor kiezen om iedere groep hetzelfde aantal lessen

per jaar te geven, maar een school kan er ook voor kiezen om het aantal lesuren per leerjaar te laten verschillen, mits het minimum aantal uren wordt behaald. Ze hebben de verplichting om voor-, tussen- en naschoolse opvang te verzorgen (Douma, 2009). Door deze vrijheid kunnen scholen zich beter aanpassen aan de huidige samenleving.

Figuur 2.1 Een sluitend dagarrangement

Illustratie: 'Een sluitend dagarrangement'.

Bron: *Commissie Dagarrangementen* (2002), p. 20.

Sinds de installatie van de commissie Dagindeling is er volgens Ina Brouwer, voorzitter van de Taskforce Kinderopvang/Onderwijs, heel wat afgeschreven en gediscussieerd over schooltijden en werktijden, achterblijvende carrières van vrouwen, tekorten aan kinderopvang, de aankomende vergrijzing en de tekorten op de arbeidsmarkt (Taskforce Kinderopvang/Onderwijs, 2010). Al met al komt men steeds met de aanbevelingen van meer kinderopvang, grotere deeltijdbanen, meer vrouwen aan de top, betere combinatie van arbeid en zorg en eigentijdse dagarrangementen. Er is noodzaak voor verandering stelt Brouwer vast. Niet alleen wegens de aankomende vergrijzing en de daaropvolgende tekorten op de arbeidsmarkt, maar ook omdat het in het belang van het kind is. Brouwer stelt dat een kind in deze tijd meer en andere aandacht nodig heeft dat vijftien jaar geleden. Ze kampen met taalachterstanden, schooluitval, tekortschietende schoolprestaties en een gebrek aan rust en concentratie. Ook hebben de ouders andere dingen nodig in deze individualistische samenleving waar ieder voor zich de werelden van werk en school probeert te combineren (Taskforce Kinderopvang/Onderwijs, 2010).

2.3.2 Kinderopvang

Binnen de politiek is het onderwerp kinderopvang lange tijd een punt van discussie geweest (Meijvogel, 1991). De scheidslijn tussen voor- het tegenstanders heeft vooral

betrekking op de positie van de vrouw. Tegenstanders vinden dat het kind meer gediend is met een moeder die thuis is, dan met kinderopvang. Wanneer er in 1986 uit onderzoek van Goossens blijkt dat er geen verschillen zijn tussen kinderen waarvan de moeders werken en waarvan de moeders thuis zitten, wordt het duidelijk dat de tegenstanders vooral tegen een veranderende positie van de vrouw zijn (Meijvogel, 1991). Uit het onderzoek van Goossens (1986) blijkt zelfs dat kinderen waarschijnlijk meer gebaat zijn met een werkende moeder die tevreden is met de situatie, dan met een moeder die tegen haar zin thuis zit. Kinderopvang bleef dus een controversieel onderwerp, zolang het emancipatiestreven van de vrouw in en tussen de verschillende politieke partijen ter discussie stond (Meijvogel, 1991). Tot halverwege de twintigste eeuw bestond de kinderopvang vooral uit liefdadigheidsinstellingen en particuliere initiatieven (Taskforce Kinderopvang/Onderwijs, 2010). Pas in 1977 kwam de Rijksbijdrage kinderdagverblijven welke verviel bij de inwerkingtreding van de Welzijnswet. De verantwoordelijkheid voor kinderopvang werd toen overgedragen aan de gemeenten en ouders konden een tegemoetkoming ontvangen wanneer ze behoefte hadden aan opvang. De kinderopvang in Nederland is vanaf 1990 aan een inhaalslag begonnen (Taskforce Kinderopvang/Onderwijs, 2010). En zeker na de invoering van de Wet Kinderopvang in 2005 toen de kinderopvang toegankelijk en betaalbaar werd voor de gemiddelde burger. In Nederland gaat nu 17 procent van de kinderen van 4 tot 12 jaar naar een vorm van buitenschoolse opvang. In deze sector wordt een sterke groei verwacht tot 83 procent in 2023 (Merens & Hermans, 2009).

In de zomer van 2008 heeft de MOgroep Kinderopvang samen met het Kinderopvangfonds het initiatief genomen om met alle relevante partners de Taskforce Kinderopvang/Onderwijs op te richten. De aanleiding van de oprichting was de constatering dat er sprake is van een grote versnippering en een gebrek aan optimale voorwaarden voor toekomstgerichte voorzieningen voor kinderen (Taskforce Kinderopvang/Onderwijs, 2010). De Taskforce pleit voor vroege kinderopvang en integrale kindvoorzieningen waarin de partners kinderopvang, onderwijs en welzijn samenwerken om een optimale pedagogische infrastructuur te creëren. Dit komt volgens hen ten goede aan de arbeidsmarktparticipatie en aan alle belanghebbenden: kinderen, ouders, werkgevers en werknemers uit de sector. Hoewel buitenlandse voorbeelden, met name in Zweden en Denemarken inspirerend zijn, zal de toekomst van de samenwerking tussen opvang en onderwijs volgens de Taskforce een typisch Nederlandse praktijk weerspiegelen (Taskforce Kinderopvang/Onderwijs, 2010). Dit wordt door hen het ‘Dutch Design’ genoemd. Ouders blijven daarbij in de gelegenheid zelf hun keuzes te maken voor bijzondere vormen van opvang zoals gastouderopvang of informele

opvang. Anno 2010 kennen we vier officiële vormen van kinderopvang: het kinderdagverblijf, de buitenschoolse opvang, het gastoudergezin en de peuterspeelzaal. Alleen de peuterspeelzalen, ontstaan in de jaren zestig, vallen niet onder de Wet Kinderopvang maar zijn de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Het gebruik van de peuterspeelzalen neemt af met de toenemende arbeidsparticipatie van de vrouw. De harmonisatie tussen de kinderopvang en peuterspeelzalen is al begonnen (Taskforce Kinderopvang/Onderwijs, 2010).

2.3.3 Schooltijden

In de jaren '70 richtte een emancipatiebeweging zich op de toenemende participatie van moeders in de maatschappij genaamd "Man Vrouw Maatschappij" (MvM) (Meijvogel, 1991). De emancipatieorganisatie, opgericht in 1968 door Hedy d'Ancona en Joke Smit, heeft volgens Van Rijswijk- Clercx (1981) de eerste aanzet gegeven tot discussie over schooltijden en overblijven. Deze groep werd opgericht na het in 1967 verschenen invloedrijke artikel 'Het onbehagen van de vrouw' van Joke Smit in het blad 'De Gids' (Meijvogel, 1991). Smit stelde onder andere dat vrouwen betaalde arbeid moeten gaan verrichten om hun situatie te veranderen. Het bestaan van kinderopvang is een van de voorwaarden om als vrouw aan het werk te kunnen. Een, door de MvM gestarte, overblijfactie vormde de basis voor de later in 1974 opgerichte stichting 'Tijd voor School' (TvS) (Meijvogel, 1991). Deze stichting bracht voor het eerst de schooltijden onder de aandacht. De schooltijden zouden een beperking zijn voor het buitenshuis actief worden van vrouwen (Meijvogel, 1991). Halverwege de jaren zeventig werd veel over dit onderwerp geschreven in dag- en weekbladen (Meijvogel, 1991). Ook verscheen er een rapport van Hedy d'Ancona (op dat moment lid van de Eerste Kamer) over de rol van de vrouw in Nederland. Meijvogel (1991) concludeert dat er twee hoofdpunten centraal staan in deze periode. Ten eerste worden de schooltijden bekeken vanuit de emancipatie-invalshoek. De schooltijden 'versnipperden' de dag van de vrouw, waardoor zij niet de kans kreeg zich buitenshuis te ontwikkelen. En ten tweede wordt een aanzet gegeven tot twee eisen naar de regering. Dit zijn opvang buiten schooltijd en een continuurooster zodat er een aaneengesloten periode van de dag ontstaat voor moeders. Niet alleen de artikelen in dag- en weekbladen en het rapport van Hedy d'Ancona maar vooral het werk van MvM en TvS op het gebied van emancipatie, schooltijden en opvang van kinderen zijn uiteindelijk de start geweest van actie op dit gebied (Meijvogel, 1991). Uiteindelijk worden in november 1974 de eerste politieke eisen geformuleerd. TvS eiste een verplichte overblijfmogelijkheid op elke school, invoering van een continuurooster, gelijke begin- en eindtijden voor de hele school, gelijke vakanties en geen onverwachte vrije dagen buiten de

officiële vakanties om (Van Rijswijk- Clerkx, 1981). Tussen 1974 en 1978 krijgt TvS een brede basis op plaatselijk en regionaal niveau (Meijvogel, 1991). Een groot aantal betrokken organisaties (zoals vakbonden) en deskundigen spreken zich uit over de problematiek en kleine onderzoeken worden verricht op verzoek van TvS. Wel zijn er veel negatieve reacties op het emancipatieaspect. De kritiek luidt dat een continurooster wel positief is voor werkende vrouwen, maar men twijfelt eraan of het goed is voor het kind. Door deze discussie legt TvS steeds meer nadruk op het feit dat een continurooster niet alleen voordelen heeft voor moeders, maar ook voor kinderen. TvS haalt onder andere een onderzoek van Schmidt-Monnard uit 1897 aan over het dagritme van kinderen, er verschijnt een artikel in het NRC Handelsblad over de pedagogische voordelen van een continurooster en wordt er verslag gedaan van de positieve ervaringen van scholen die reeds werken met een dergelijk rooster (Meijvogel, 1991). TvS richt zich specifiek op de schooltijden en laat de opvang na schooltijd verder achterwegen. De stichting stelt dat opvang tussen de middag de verantwoording is van de school en dus niet onder de kinderopvang -voor en na schooltijd- valt. Deze verengde focus leidt tot verwijten vanuit vrouwenorganisaties omdat de schooldag dan wel aaneengesloten is, maar de kinderen 's middags alsnog eerder vrij zijn. Men concludeerde dat wanneer de kinderopvang gewoon naadloos aan zou sluiten op de schooltijden, het niet van belang zou zijn welk rooster een school hanteerde. Dus het aanbieden van enkel een continurooster, ging volgens hen voorbij aan de daadwerkelijke behoefte van veel moeders.

In 1974 is onder invloed van de invoering van de 5-daagse schoolweek een minimumaantal van 1000 uren voor de bovenbouw en 880 uren voor de onderbouw vastgesteld, waarbij er een maximum van 5,5 uur onderwijs per dag bestond. Deze verdeling van uren leidde –op de meeste scholen- traditiegetrouw tot een gedeelde schooldag (van 9.00 tot 12.00uur en van 13.00 tot 15.00uur) (Meijvogel, 1991). Voor de verdeling van de uren over de dagen en weken had het tot gevolg dat er verschillen in begin- en eindtijden waren tussen de groepen in een school en tussen scholen in het algemeen. De kleuterschool en eerste twee klassen (nu groep 3 en 4) van de lagere school gingen per dag minder uren naar school. Toen in 1986 de Wet op het Basisonderwijs werd ingevoerd, werd er vastgesteld dat de verschillende groepen dezelfde begin- en eindtijden moesten hanteren, dat het verschil in uren door middel van lagere pauzes en vrije dagdelen opgevangen kon worden en dat elk onderwijsinstituut verplicht is een overblijfsvoorziening te hanteren (Meijvogel, 1991). Dit alles werd ingevoerd om de problemen met verschillende schooltijden, voor gezinnen met meerdere kinderen verspreid over verschillende klassen, te verminderen. Maar in 1987 kwam er al een wetwijziging. De zogenaamde ‘vierjarigenmaatregel’ werd ingevoerd. Het was een

bezuinigingsmaatregel van de Minister Deetman (CDA) van onderwijs. Het hield in dat de eerste drie groepen van het basisonderwijs een gezamenlijk aantal uren van 2240 uur invoerde (20 uur minder). De wetgever moest hierdoor ontheffing verlenen voor de gelijke begin- en eindtijden voor de gehele basisschool. In 1990 werd de regeling weer opgeheven, maar omdat de formatie niet hersteld werd, koos een groot aantal scholen ervoor om naast de gebruikelijke woensdagmiddag, de eerste twee groepen een extra vrije middag te geven (Meijvogel, 1991).

Het project *Andere Tijden* in onderwijs en opvang is een initiatief van Het Kinderopvangfonds en bestaat sinds een aantal jaar. Het project is opgezet om nieuwe modellen voor efficiëntere school- en opvangtijden te stimuleren. Het initiatief kreeg direct steun van de onderwijsorganisatie VOS/ABB, de brancheorganisatie kinderopvang MO groep en de ouderbelangenvereniging BOink. Deze vier organisaties vormen de initiatiefgroep *Andere Tijden* in onderwijs en opvang. De insteek is de bewustwording van het gemeenschappelijk belang van een aaneengesloten schooldag voor kinderen tussen de vier en twaalf jaar. Er wordt gestreefd naar een verbetering van de samenwerking tussen het basisonderwijs en de kinderopvang met daarbij de focus op schooltijden. Men werkt aan een nieuwe organisatie van de schooldag die de ontwikkeling van kinderen maximaal bevordert, handiger is voor ouders, goed uitvoerbaar is voor school en kinderopvang en voor aantrekkelijker banen zorgt voor het personeel van de kinderopvang en de scholen. Samenwerking tussen basisscholen en kinderopvangcentra brengt, volgens de initiatiefgroep, meer rust in de dagindeling van kinderen en hun ouders. Door op elkaar af te stemmen, kunnen school en opvang een inhoudelijke en pedagogische verbinding leggen die zorgt voor veiligheid, stabiliteit en continuïteit. En dit stimuleert de brede ontwikkeling van kinderen. Jan Littink, die namens VOS/ABB deel uitmaakt van de initiatiefgroep zegt het volgende over de schooltijden: “Iedereen zal er aan moeten wennen, maar dit is wel de toekomst. De huidige schooltijden stammen nog uit het agrarische tijdperk, toen mensen tussen de middag nog warm aten en in de zomer de kinderen nodig hadden om het hooi binnen te halen. Maar de huidige samenleving eet bijna iedereen ’s avonds warm, en bovendien werken steeds meer moeders ook buitenshuis. De traditionele schooldag past niet meer bij deze tijd.” (Beker, 2009, p. 11). Ook in beleidsadviezen wordt het onderwerp ter discussie gesteld. Bijvoorbeeld door de commissie Bakker in 2008 die de verhoging van de arbeidsparticipatie onderzocht en constateerde dat de schooltijden niet zijn afgestemd op de situatie van werkende ouders. De initiatiefgroep stelt dat er drie alternatieve modellen zijn wat betreft schooltijden (Beker,

2009). Deze zijn het vijf gelijke dagen model, het zeven tot zeven model en het biologisch ritme model. In de volgende paragraaf worden deze modellen nader toegelicht.

2.4 Alternatieve modellen voor schooltijden en hun achtergrond

Door middel van een literatuurstudie, zijn er vijf verschillende modellen/roosters met betrekking tot de dagindeling van een kind geformuleerd. In de literatuur worden de begrippen ‘model’ en ‘rooster’ afwisselend gebruikt. In dit onderzoek wordt het begrip ‘model’ gehanteerd. De modellen die hieronder zijn beschreven, staan niet volledig los van elkaar en vertonen zelfs regelmatig overlap. Zo maakt men bijvoorbeeld in het Vijf gelijke dagenmodel regelmatig gebruik van een Continurooster. In de volgende deelparagrafen worden de vijf modellen afzonderlijk besproken. Alle modellen worden op verschillende plaatsen in praktijk gebracht, maar empirische evidentie over effectiviteit van de verschillende modellen ontbreekt.

2.4.1 Continurooster

Wanneer scholen een Continurooster hanteren, behoort de pauze van de leerlingen tot de schooltijd. De gehele pauze blijft de school dan de verantwoordelijkheid dragen voor de leerlingen. Leerkrachten of klassenassistenten begeleiden de middagpauze. Wanneer een school een Continurooster hanteert, mag de school leerlingen verplichten om tijdens de middagpauze op school te blijven (Smit & Claessen, 1996). In Figuur 2.2 is een voorbeeld van een Continurooster weergegeven.

Figuur 2.2 Weekritme bij een Continurooster

Continurooster			
	Lesuren school	Pauze op school	Lesuren school
Maandag	8.30 – 12.00	12.00 – 12.45	12.45 - 15.00
Dinsdag	8.30 – 12.00	12.00 – 12.45	12.45 - 15.00
Woensdag	8.30 – 12.00		
Donderdag	8.30 – 12.00	12.00 – 12.45	12.45 - 15.00
Vrijdag	8.30 – 12.00	12.00 – 12.45	12.45 - 15.00

Volgens Smit en Claessen (1996) kan een Continurooster om drie redenen ingevoerd worden. Allereerst kan men beslissen om een Continurooster in te voeren wegens praktische overwegingen. De kinderen die de school bezoeken kunnen bijvoorbeeld ver van de school af wonen, waardoor ze niet in de middagpauze naar huis kunnen. Ten tweede kan een Continurooster ingevoerd worden uit onderwijskundige overwegingen waarbij te denken valt aan een betere structurering van de schooldag en het verkorten van de onderwijdsdag van de

leerlingen. De derde en laatste reden is een maatschappelijke overweging. Tegenwoordig werken steeds vaker beide ouders in een gezin en eenoudergezinnen zijn daarnaast ook sterk in opkomst. Daardoor is er steeds meer vraag naar tussenschoolse opvang. Een Continurooster biedt hierbij een oplossing. Een Continurooster wordt vaak toegepast in andere modellen. Dit is mogelijk omdat het Continurooster uiteindelijk alleen betekent dat alle kinderen op school hun lunch nuttigen, waardoor de middagpauze verkort (meestal rond de 45 minuten) wordt.

2.4.2 Zeven tot zeven model

Er zijn verschillende initiatieven over het gehele land waarbij de school alle dagen van het jaar (vaak met uitzondering van twee weken rond de kerst) open is. De school vangt op die dagen kinderen van 7.00/8.00 uur tot 18.00/19.00 uur op. De scheidslijn tussen opvang en onderwijs is daarbij verdwenen. In Nederland zijn er op dit moment steeds meer initiatieven die met deze ontwikkeling aan de gang zijn gegaan. Basisschool 'De school' in Zandvoort (gestart in augustus 2008) is de eerste basisschool die de hele zomer openblijft (Boet, 2010). Vijf dagen in de week is deze school van 8.00 uur 's ochttens tot 18.00 uur 's avonds geopend. Vakanties kan men hier zelf inplannen. "Eigenlijk werkt het inplannen van vakantie bij ons net als bij Albert Heijn of Ikea" zegt directeur Marjolein Ploegman in Het Onderwijsblad van 31 oktober 2009. "Als je vier weken vakantie wilt, moet je dat ruim van tevoren aangeven. Als je een dagje vrij wilt, kun je dat ook een week van tevoren aanvragen." (Douma, 2009, p. 32). De Veerezon in Zwolle is een andere school die zijn deuren in augustus 2009 heeft geopend. Deze school is het gehele jaar open en biedt –wanneer er voldoende kinderen zijn- ook onderwijs aan op zaterdag. Kinderen kunnen er iedere dag van 7.00 uur 's ochttens tot 19.00 uur 's avonds terecht. Het bioritme en het flexibel indelen van de schooluren staan er centraal. Wat het rekening houden met het bioritme inhoudt, wordt verder besproken in de paragraaf over het model met biologisch ritme. Sinds 6 april 2010 is de Veerezon tijdelijk overgestapt op een Continurooster wegens het leerlingaantal. Wanneer er voldoende leerlingen zijn, wordt het oorspronkelijke rooster weer gebruikt. In Ede is dit schooljaar de Parapluschool geopend. De school is 52 weken per jaar en vijf dagen in de week van 7.30 uur tot 18.30 uur geopend. Ook hier wordt het rooster wat rekening houdt met het biologisch ritme gehanteerd. Naast deze drie scholen, is de Vijfsterrenschool een initiatief van ander kaliber. De Vijfsterrenschool is een school op papier. Een denktank van negen mensen uit het onderwijs en professionals van het analysebedrijf De Argumentenfabriek hebben de sterrenschool 'ontworpen' (Douma, 2009). De denktank is met een schone lei begonnen met de volgende hoofdvraag: 'Als we vandaag de dag opnieuw

mochten beginnen met het primair onderwijs, hoe zouden we dat er dan laten uitzien?’ (Kalshoven, Giebels, Kossen, & Molenkamp, 2008). Door deze opzet werd men niet gehinderd door de huidige, historisch gegroeide aanpak van onderwijs. De hoofdconclusie van deze denkexerctie is dat het primair onderwijs meer kwaliteit kan leveren dan nu tegen grofweg het huidige kostenniveau (Kalshoven et al., 2008). Daarbij is het volgens Kalshoven et al. (2008) van groot belang dat de scholen hun blik naar buiten gaan richten. Gechargeerd gesteld zijn de scholen op dit moment vooral met hun eigen organisatie bezig. Maar wat willen ouders en kinderen eigenlijk? Waar hebben zij behoefte aan? Volgens Kalshoven et al. (2008) hebben ouders en kinderen behoefte aan een integrale dienstverlening van vlak na de geboorte tot de overgang naar het voortgezet onderwijs. Door middel van vijf sterren, probeert het concept te voldoen aan de eisen van de markt (de ouder en het kind). De 5 sterren van De Sterrenschool zijn: De school is het hele jaar open, één adres voor alle kinderdiensten vanaf nul jaar, maatwerk voor ieder kind, uitblinken in rekenen, taal en lezen en binding met de buurt (Kalshoven et al., 2008).

2.4.3 Biologisch ritme model

Biologisch ritme betreft fysiologische en hormonale schommelingen in het lichaam gedurende een etmaal (Balledux & Schreuder, 2005). In Figuur 2.3 is weergegeven hoe een rooster afgestemd op het biologisch ritme er mogelijk uit ziet.

Figuur 2.3 Weekritme bij een Biologischritme model

Biologischritme model			
	Lesuren school	Pauze op school	Lesuren school
Maandag	8.30 – 12.00	12.00 – 14.30	14.30 – 16.30
Dinsdag	8.30 – 12.00	12.00 – 14.30	14.30 – 16.30
Woensdag	8.30 – 12.00		
Donderdag	8.30 – 12.00	12.00 – 14.30	14.30 – 16.30
Vrijdag	8.30 – 12.00	12.00 – 14.30	14.30 – 16.30

Het Biologisch ritme wordt gestuurd door de biologische klok. De belangrijkste tijdindicator voor de biologische klok is licht en donker. Ook sociale tijdsindicatoren, zoals vaste tijdstippen qua eten, zijn van invloed op de biologische klok. Schommelingen in het biologisch ritme leiden tot verschillen in attentieniveau, alertheid, geheugenwerking en prestaties gedurende de dag (Balledux & Schreuder, 2005). Uit het meeste onderzoek komt naar voren dat het attentieniveau, de geheugenwerking en de leerprestaties het beste zijn tussen 10.00uur en 12.00uur en tussen 15.00uur en 17.00uur. De slechtste tijden voor intellectuele prestaties zijn tussen 8.30uur en 9.00uur en tussen 12.00uur en 14.00 uur (zo genoemde middagdip). Balledux en Schreuder (2005) adviseren de lunchpauze eerst te

beginnen met een half uurtje eten, dan drie kwartier rustige activiteiten, waarbij de kinderen de gelegenheid hebben zich terug te trekken. En daarna drie kwartier een georganiseerde groepsactiviteit waarbij men kan denken aan sport of techniek.

2.4.4 Hoorns model

Veel scholen zijn bezig de schooltijden aan te passen. Daarbij is het Continurooster lang niet altijd een optie (Van de Weijenberg, 2009). Vaker gaat het om gelijkschakeling van het aantal uren voor boven- en onderbouw. Dat kan namelijk sinds de invoering, in augustus 2006, van de Wet flexibibisering schooltijden in het basisonderwijs. De school heeft meer vrijheid gekregen om de lestijden naar eigen inzicht vast te stellen (CFI, 2006). Uit organisatorisch oogpunt zijn gelijke begin- en eindtijden gemakkelijk (Van de Weijenberg, 2009). Zo hoeft bijvoorbeeld een ouder die een kind in de onder- en bovenbouw heeft, niet op verschillende tijden de kinderen op te halen. Meer uren in de onderbouw geeft scholen daarnaast extra tijd voor basisvakken als rekenen en taal. Veel scholen hebben daarom een voorkeur voor het zogeheten Hoornse model, 940 lesuren per jaar voor zowel boven- als onderbouw. Overigens zijn er weinig scholen die af willen zien van de vrije woensdagmiddag (Van de Weijenberg, 2009). Met dit model zijn de kinderen iedere woensdag- en vrijdagmiddag vrij. In Figuur 2.4 is een voorbeeld van een mogelijke dagindeling weergegeven.

Figuur 2.4 Weekritme bij het Hoorns model

Hoorns model			
	Lesuren school	Pauze	Lesuren school
Maandag	8.30 – 12.00	12.00 – 13.00	12.45 - 15.15
Dinsdag	8.30 – 12.00	12.00 – 13.00	12.45 - 15.15
Woensdag	8.30 – 12.00		
Donderdag	8.30 – 12.00	12.00 – 13.00	12.45 - 15.15
Vrijdag	8.30 – 12.00		

In een, door Tineke Snel geschreven, artikel ‘Rooster de vrijdagmiddag vrij’ in het blad ‘Over Onderwijs’ geeft Janny Meijer haar mening over de invoering van de Wet flexibilisering schooltijden in het basisonderwijs. Meijer is bestuursmanager van de Amsterdamse stichting Orion en heeft vijf jaar geleden het Hoorns model ontwikkeld. Ze is tot dit model gekomen in een periode van personeelstekort waarin adv-vervanging problematisch was (Snel, 2006). De lesweek telt in plaats van 25,5 uur 23,75 uur. De vrijdagmiddag kan op deze manier structureel vrij geroosterd worden. Op de vrijdagmiddag hebben alle leerkrachten adv. Op deze wijze wordt het adv-probleem opgelost en ontstaat er een regelmatig schoolritme voor kinderen (Snel, 2006). Sinds een aantal jaren wordt er

gesproken van compensatiedagen of -uren in het onderwijs. In deze tijd verricht de docent overige schooltaken. Deze compensatie-uren zouden dan op de vrijdagmiddag kunnen vallen. Met de lestijden kan nog worden geschoven en men kan ook een Continurooster toepassen.

2.4.5 Vijf gelijke dagen model

Het Vijf gelijke dagen model combineert middagpauze onder professionele begeleiding van de leerkracht met het afschaffen van de traditionele vrije woensdag- en/of vrijdagmiddag. Soms wordt het gecombineerd met een vroegere (eerder dan 8.30 uur) begintijd van de schooldag (Werkgroep Onderwijs Kinderopvang, 2009). Vooral in wijken met veel werkende ouders is er veel belangstelling voor dit model. Een maatschappelijk voordeel is de vereenvoudiging van de organisatie van opvang. Maar een nadeel is de lange vrije middag die de kinderen vervolgens hebben. Zeker in achterstandswijken zullen kinderen wiens ouders werken of om een andere reden niet thuis zijn, volgens Schreuder (2010), geen gebruik maken van de buitenschoolse opvang. Met als gevolg dat de kinderen zonder toezicht op straat of thuis zullen rondhangen. Karakteristieken van dit model zijn: vijf identieke schooldagen; geen vrije woensdagmiddag en vrijdagmiddag; aaneengesloten blok onderwijs van 8.00 – 14.00 (8.30 – 14.30); lunch met leerkrachten in de klas (geen aparte tussenschoolse opvang); voorschoolse opvang afhankelijk van startmoment onderwijs.

Figuur 2.5 Weekritme bij een vijf gelijke dagen model

Vijf gelijke dagen model			
	Lesuren school	Pauze op school	Lesuren school
Maandag	8.30 – 12.00	12.00 – 12.45	12.45 – 14.30
Dinsdag	8.30 – 12.00	12.00 – 12.45	12.45 – 14.30
Woensdag	8.30 – 12.00	12.00 – 12.45	12.45 – 14.30
Donderdag	8.30 – 12.00	12.00 – 12.45	12.45 – 14.30
Vrijdag	8.30 – 12.00	12.00 – 12.45	12.45 – 14.30

2.4.6 De Brede School en de Verlengde schooldag

De Brede School en de Verlengde schooldag (VSD) zijn twee bekende initiatieven die invloed kunnen hebben op de gehanteerde school- en opvangtijden van een school. Maar een school die werkt met een verlengde schooldag, is gericht op het achterstandsbeleid en is dus gericht op het reduceren en reguleren van de mogelijke achterstanden, door kinderen meer onderwijs- en ontwikkelingskansen te bieden (Valkestijn & Keesom, 1998). Omdat de vraag vanuit de VCOG en SKSG kinderopvang niet gericht is op het achterstandenbeleid, wordt de VSD niet als alternatief model beschouwd. Een school die aan het werk gaat met de VSD, zal onvermijdelijk in aanraking komen met schooltijden die moeten worden aangepast, maar de

aanpassing van de schooltijden is dan niet het doel op zich. De Brede school echter, staat centraal in de hele discussie rondom schooltijden (Verplanke, Engbersen, Duyvendak, Tonkens & Vliet, 2002). Hierbij gaat het om een aaneengesloten en passend dagarrangement te creëren voor het kind. De samenwerking met opvang en andere organisaties staat hierbij centraal (van der Vecht & Studulski, 2004). Een brede school maakt daarbij gebruik van een schooltijdenmodel dat hierbij aansluit. Dit kan een Continurooster zijn, maar ook bijvoorbeeld het vijf gelijke dagen model. De Brede school en VSD zijn dus vormen van onderwijs waarbij men in aanraking komt met school- en opvangtijden, maar geen op zichzelf staande modellen.

2.5 Algemene wensen voor buitenschoolse opvang

Uit onderzoek van Platenga en Siegel (2004) blijkt dat in Nederland het gebruik van buitenschoolse opvang internationaal gezien relatief laag is. Onderzoek van Portegrijs, Cloïn, Ooms en Eggink (2006) concludeert dat tweederde van de moeders negatief oordeelt over de bso in relatie tot het combineren van arbeid en zorg. Ook blijkt ook dat veel ouders zelf graag voor hun kinderen willen zorgen (Veen, Boogaard, Fukkink & Valkestijn, 2008). Ouders zien er niets in om elk vrij moment dat een kind heeft, door een ander te laten opvullen. Een ander deel van de ouders kiest niet voor bso omdat ze de kwaliteit te gering vinden en de flexibiliteit en openingstijden te beperkend vinden. Buitenschoolse opvang blijkt over het algemeen geen populaire oplossing te zijn om de combinatie van arbeid en zorg te verwezenlijken. Uit onderzoek van Gilsing (2007), naar wensen en behoeften van ouders met betrekking tot de bso, blijkt onder andere dat veel ouders gebruik maken van de bso omdat er geen alternatieven zijn voor het combineren van arbeid en zorg. Dit doordat zij bijvoorbeeld hun werktijden niet kunnen aanpassen of vrienden en kennissen niet willen belasten met de opvang. Ook zijn er ouders die bewust kiezen voor bso. Zij vinden de bso een betere opvangsvorm dan andere vormen voor zichzelf, bijvoorbeeld zekerheid van opvang, maar ook voor hun kinderen omdat zij samen kunnen spelen met andere kinderen. Van der Hoeven, Leeuw en Mesman Schulz (1988) stellen tevens dat er een samenhang bestaat tussen het gebruik van formele opvang in de voorschoolse periode en het gebruik van formele opvang in de basisschoolperiode. Wanneer men gebruik maakt van formele opvang in de voorschoolse periode, blijft de hoeveelheid opvang in de basisschoolperiode over het algemeen gelijk en stapt men niet over op informele opvang. Over het algemeen blijven ouders dus bij de vorm van opvang waar men ervaring mee heeft (Van der Hoeven et. al., 1988).

In onderzoek van Veen et. al. (2008) zijn de wensen en behoeften van ouders onderzocht met betrekking tot de opvang. Hieruit blijkt dat ouders waarde hechten aan

kleinschaligheid van een bso, de mogelijkheid voor een kind om zich even terug te trekken en de rust. De continuïteit van de groepsleiding wordt ook als belangrijk ervaren. Een veilige omgeving willen alle ouders voor hun kinderen. Maar er is minder consensus bij de educatie van de kinderen stelt Gilsing (2007). Een deel van de ouders verwacht dat de bso hierin bijdraagt, terwijl een ander deel dit juist niet rekent tot de taak van de bso. Ook vindt een aantal ouders dat de bso geen functie heeft in het aanpakken van leer- en gedragsproblemen van kinderen (percentages of aantallen worden in het onderzoek niet genoemd). Het personeel moet kwalitatief goed zijn en een passende vooropleiding is hierbij voor ouders een voorwaarde. Meer begeleiding op een groep kinderen zal de kwaliteit ook ten goede komen, menen ouders in het onderzoek van Veen et. al. (2008). Veen et. al. (2008) concluderen daarnaast dat ouders een beter aanbod wensen voor oudere kinderen (kinderen van acht jaar en ouder). Voornamelijk deze kinderen neigen de bso saai te vinden. Dit vanwege het gebrek aan speelmogelijkheden, maar ook wegens het ontbreken van voldoende leeftijdsgenootjes. Ouders hebben vaak het vertrouwen dat hun kinderen van die leeftijd en ouder ook een kleine periode alleen thuis kunnen zijn. Hierdoor is het aantal kinderen van acht jaar en ouder beperkt op een bso. In dat opzicht houdt het probleem zichzelf in stand, stelt Gilsing (2007). Uit het onderzoek van Gilsing (2007) blijkt tevens dat veel ouders de bso nog te beperkend vinden. Zo willen ze graag ruimere openingstijden, het eventueel aanbieden van warme maaltijden, een flexibele afname van dagen, goede vakantieopvang en samenwerking van de bso en vrijetijdsclubs. Ouders vinden het belangrijk dat de fysieke afstand tussen de bso en de school klein is. Wanneer de kinderen in een busje naar de bso gaan, verloopt dit in de praktijk niet altijd even soepel. De volgende punten zijn voor ouders het meest van belang voor een goede bso volgens Gilsing (2007): flexibiliteit (openingstijden, afname van dagen), kwaliteit van personeel, geringe afstand tussen bso en school (ook bso in school), kinderen kunnen samen spelen, aansluiting met vrijetijdsclubs (hobby of sport) en meer uitgebreid en divers activiteitenaanbod.

2.6 Schooltijden als keuzemotief voor ouders?

Onder andere uit onderzoek van Denessen (1999) blijkt dat verschillende achtergrondkenmerken van ouders invloed hebben op de opvattingen over onderwijs. Ook Herweijer en Vogels (2004) concluderen dat achtergrondkenmerken doorwerken op de opvoedingswaarden, de schoolkeuzemotieven en de opvattingen over onderwijs. Zo stellen zij dat hoger opgeleide ouders meer waarde hechten aan een leerlinggerichte aanpak dan lager opgeleide ouders. Denessen (1999) koppelt dit ook aan de werksituatie. Hoe lager men is

opgeleid, hoe meer men zich zal moeten conformeren naar de eisen van een superieur in een werksituatie. Een ouder zal daardoor belang hechten aan conformistische doelen in het onderwijs (leerstofgericht onderwijs). Een hoger opgeleid persoon zal meer autonoom werk uitvoeren en zal dus juist eerder kiezen voor onderwijs dat deze vaardigheid bevordert (leerlinggericht onderwijs). Ook stellen beide onderzoeken dat hoe sterker de religiositeit van ouders is, hoe sterker het conservatisme is en dus hoe meer men leerstofgericht zal zijn. In de Angelsaksische landen wordt er veelal gesproken over traditioneel en progressief onderwijs (Silvernail, 1992; Kerlinger & Kaya, 1959). Kerlinger en Kaya (1959) geven aan dat een progressief onderwijsinstituut een bron van nieuwe ideeën moet zijn. Het zou een sociaal programma zijn dat een continue verandering ondergaat.

In onderzoek van Herweijer en Vogels (2004) blijkt, uit een peiling naar schoolkeuzemotieven, dat ouders in principe afgaan op de kwaliteit van het onderwijs. Zo is een kindgerichte aanpak en een goede sfeer van groot belang en zijn de leerprestaties en de faciliteiten (computers, onderhoud en schoonmaak van het gebouw) ook van belang. Pragmatische overwegingen (zoals de afstand naar de school) en levensbeschouwelijke overwegingen worden duidelijk minder belangrijk gevonden. Maar als de schoolkeuze daadwerkelijk wordt gemaakt, worden juist de pragmatische en levensbeschouwelijke overwegingen als doorslaggevend beschouwd. Herweijer en Vogels (2004) wijten dit verschil aan het feit dat kwalitatieve kenmerken moeilijk te vergelijken zijn tussen scholen. Daardoor grijpen ouders, bij de uiteindelijke beslissing, eerder terug op kenmerken die makkelijker waar te nemen zijn (zoals de levensbeschouwing en de bereikbaarheid van de school). School- en opvangtijden zijn ook gemakkelijk waar te nemen voor ouders. In de literatuur wordt er geen directe link gelegd met school- en opvangtijden en de schoolkeuzemotieven. Dit zou kunnen komen door het relatief lage aantal scholen met alternatieve schooltijden. Inmiddels zijn er 50 scholen met afwijkende schooltijden. Naar verwachting zullen er dit schooljaar 500 scholen een alternatief rooster invoeren (Moerman, 2010).

Uit bovenstaande kan worden geconcludeerd dat verschillende factoren een rol spelen bij de schoolkeuze. Pragmatische zaken hebben vaak bij de uiteindelijke keuze een doorslaggevende rol, maar achtergrondkenmerken van ouders hebben ook invloed. Over schooltijden expliciet is helaas weinig bekend. Wel verwachten verschillende mensen dat ouders wel andere eisen stellen aan de school- en opvangtijden zoals Herweijer en Vogels (2004) die verwachten dat zeker voor eenoudergezinnen en gezinnen waarin beide ouders werken, school- en opvangtijden een steeds belangrijkere rol zullen spelen. In paragraaf 2.3.3 is dit ook beschreven.

Hoofdstuk 3 Onderzoeksopzet

Om de hoofdvraag, die in het eerste hoofdstuk is gepresenteerd, te beantwoorden zijn de volgende deelvragen geformuleerd;

1. Hoe denkt men over de huidige dagindeling voor het kind?
2. Hoe denkt men over alternatieve dagindelingen voor het kind?
3. Gaan ouders anders gebruik maken van de kinderopvang wanneer de schooltijden veranderen?
4. Wat is de gewenste kwaliteit van de opvang qua groepsgrootte en activiteiten?
5. Is er een verband tussen de sociaal economische status en de mening van ouders? Zo ja, hoe ziet dit verband er dan uit?

In het onderzoek zijn twee groepen ouders betrokken. De eerste groep ouders zijn ouders waarvan een kind op dit moment op een school zit van de VCOG. De tweede groep ouders zijn ouders waarvan hun kind naar een van de kinderdagverblijven gaat van de SKSG kinderopvang en dus in de nabije toekomst een school moeten kiezen. Dit zou eventueel een school van de VCOG kunnen zijn.

3.1 Instrument en procedure

Er zijn twee vragenlijsten (kwalitatief) opgesteld om de mening van de ‘huidige’ en ‘mogelijk toekomstige’ ouder te achterhalen. Een versie voor de ‘huidige’ ouders van de VCOG en een andere versie voor de ‘toekomstige’ ouders van SKSG kinderopvang. Beide vragenlijsten komen zoveel mogelijk overeen. De vragenlijst voor de ‘huidige’ ouders, is gebruikt als basis voor de tweede lijst. De tweede lijst is voornamelijk ingekort omdat deze vragen nog niet van toepassing zijn op de situatie van deze ouders.

De vragenlijst is digitaal en is per mail naar de SKSG-steekproef gestuurd. Bij de VCOG waren geen mailadressen voorhanden. Deze steekproef heeft daarom een brief ontvangen met daarin de site en een wachtwoord om zo de vragenlijst in te vullen. De vragenlijst is aan de hand van een literatuurstudie naar schooltijden en dagindelingen vormgegeven. De vijf eerder besproken modellen zijn uitgesplitst naar kenmerken en die kenmerken zijn vervolgens omgevormd tot vragen. Daarnaast is er gevraagd naar de kwaliteit van en de mening over de voor- tussen- en naschoolse opvang. Deze vragen zijn gebaseerd op onder andere resultaten uit het onderzoek van Veen et. al. (2008) naar het aanbod, de behoeften en de wensen bij opvang. De gehele vragenlijst bestaat uit gesloten vragen.

Het verspreiden van de brieven en mails vond plaats in juni 2010. Op de basisscholen kregen ouders de mogelijkheid om op een bepaalde datum, die in de brief bekend is gemaakt, hulp op school te ontvangen. Hier hebben een aantal ouders gebruik van gemaakt. Na drie weken hebben alle ouders een herinneringsbrief ontvangen omdat hiermee de kans op voldoende respons wordt vergroot (Segers, 2002). De vragenlijst kon ingevuld worden tot het begin van de zomervakantie. De ouders van de SKSG kinderopvang hebben na drie en zes weken een herinnering gekregen om de vragenlijst in te vullen en hadden alleen de mogelijkheid digitaal hulp te ontvangen door op de help-toets te klikken bij de vragenlijst.

3.2 Verantwoording van de vragenlijst

De versie van de VCOG bestaat uit vier onderdelen: algemene gegevens, de huidige dagindeling, alternatieve dagindelingen/schooltijden en buitenschoolse opvang. De versie voor de SKSG bestaat uit drie onderdelen omdat het tweede deel, de huidige dagindeling, niet van toepassing is voor deze groep. In de volgende paragrafen worden de delen afzonderlijk van elkaar besproken. De vragenlijsten zijn in bijlage I en II opgenomen.

3.2.1 Algemene gegevens

Het eerste deel bestaat uit dertien algemene vragen. Er wordt onder andere gevraagd naar de gezinssituatie (eenoudergezin of niet), het gemiddelde netto inkomen, het aantal kinderen, etniciteit en de hoogst genoten opleiding van beide ouders of verzorgers. Met deze gegevens kunnen er verschillende typen ouders worden onderscheiden. Dit is van belang omdat gebleken is uit onderzoek van onder andere Herweijer en Vogels (2004) dat bijvoorbeeld de achtergrond van ouders zoals de etniciteit, de sociaal economische status of de gezinssituatie (eenoudergezin of niet) invloed heeft op de oriëntatie op het onderwijs. Daarnaast wordt er gevraagd of de ouder(s) op dit moment gebruik maken van enige vorm van opvang en wanneer men gebruik maakt van formele opvang, of dit dan bij de SKSG kinderopvang is. De laatste vraag is of ouders ook gebruik hebben gemaakt van opvang in de voorschoolse periode. Want uit onderzoek blijkt dat ouders over het algemeen bij de vorm van opvang blijven waar men ervaring mee heeft opgedaan in de voorschoolse periode (Van der Hoeven et al., 1988). Deze laatste vragen zijn aangepast of weggelaten in de vragenlijst voor de ouders van de SKSG kinderopvang.

3.2.2 Mening over de huidige dagindeling

Dit deel komt alleen voor in de vragenlijst voor de ouders van de VCOG en bestaat uit zeven vragen, met een dichotome antwoordschaal, waarin de tevredenheid met de huidige dagindeling van de schooltijden wordt bevraagd.

3.2.3 Mening over alternatieve dagindelingen/schooltijden

De vijf verschillende dagindelingen en verschillende begin- en eindtijden worden hier bevraagd en bestaat uit 25 vragen. Met behulp van de scores op deze vragen is het mogelijk om eventuele voorkeuren van ouders te achterhalen. Het zal een onderdeel zijn van de beantwoording van de tweede deelvraag (hoe denkt men over alternatieve dagindelingen voor het kind?). In de lijst wordt naar de mening ten aanzien van vier verschillende begin- en zes verschillende eindtijden gevraagd. Deze tijden hebben niet allemaal een direct verband met een model. Dit komt omdat de modellen hier niet altijd een vast standpunt over innemen. Dit is mede afhankelijk van de organisatorische haalbaarheid en de wensen van het onderwijspersoneel en ouders op de desbetreffende school. In bijlage III is de uitwerking per model met de bijbehorende vragen opgenomen.

3.2.4 Buitenschoolse opvang

Het laatste deel van de vragenlijst bestaat uit 24 vragen. Door het aanbrengen van routes, zal de vragenlijst over het algemeen uit minder vragen bestaan. Allereerst wordt er gevraagd naar de huidige en wenselijke hoeveelheid gebruik van de voor-, tussen- en naschoolse opvang. Vervolgens wordt de mening gevraagd over de begintijd van de voorschoolse opvang en de eindtijd van de naschoolse opvang. Daarnaast wordt er ook gevraagd naar de mening over de kwaliteit, de groepsgrootte en de activiteiten van de buitenschoolse opvang en of ouders anders gebruik zouden gaan maken van de opvang wanneer de schooltijden veranderen.

3.3 Steekproef en respons

In de eerste paragraaf zal de respons van de VCOG worden besproken. In paragraaf 3.3.2 zal de steekproef van de SKSG kinderopvang worden uiteengezet. De algemene gegevens van deze groepen, zoals de nationaliteit, inkomen, school en dergelijke worden tevens in deze paragrafen uiteengezet.

3.3.1 Steekproef en respons VCOG

Van iedere school is er een a-selecte steekproef getrokken van tien procent van de leerlingen uit de onderbouw en tien procent van de leerlingen uit de bovenbouw. Van de 275 aangeschreven ouders, hebben er 121 gereageerd. Dit is een respons van 44 procent in totaal. De respons per school varieert van 37 tot 57 procent, met een uitschieter van de Kleine Wereld die een respons van 17 procent heeft (zie tabel 3.1). Om na te gaan of de steekproef van de VCOG representatief is, zijn de gemiddelde leerlinggewichten van de school en de steekproef met elkaar vergeleken (zie tabel A in bijlage III). Deze gemiddelden zijn, om privacyredenen, door de scholen zelf berekend. De Nassauschool, Dom Helder Camara en 't Kompas hebben gemiddeld geen gewicht in de gehele school en de responsgroep en men mag hieruit concluderen dat de steekproef hier representatief is. Helaas heeft over het algemeen de steekproef gemiddeld een lager gewicht dan de gehele school. De Kleine Wereld heeft een redelijk zwaar leerlinggewicht. Bij deze school is de respons ook zeer laag. Dit zou met elkaar samen kunnen hangen, maar hier kan geen uitspraak over gedaan worden.

In 82.6% van de gevallen werd de vragenlijst ingevuld door de moeder. Vaders vulden hem in 10.7% van de gevallen in en 6.6% van de vragenlijsten is door beide ouders ingevuld. De gezinssamenstelling is in 15.7% van de gevallen een éénoudergezin en 84.3% is een tweeoudergezin. Op de vraag of men religieus is, heeft 44.6% aangegeven Christelijk te zijn, 3.3% Islamitisch, 0.8% Boeddhistisch en 19,6% niet religieus te zijn. In tabel 3.1 is weergegeven hoe de respondenten zijn verdeeld over de acht scholen die de VCOG telt.

Tabel 3.1 Scholen van de respondenten

School	Frequenties benaderd	Frequenties respons	Percentages respons per school	Percentages van de totale respons	Gem. ll-gewicht respons	Gem. ll-gewicht school
Nassauschool	46	26	56.52	21.50	0.00	0.00
De Kleine Wereld	24	4	16.67	3.30	0.10	0.23
De Wegwijzer	30	11	36.67	9.10	0.03	0.05
't Kompas	19	9	47.37	7.40	0.00	0.00
De Hoeksteen	72	31	43.06	25.60	0.00	0.15
De Tamarisk	23	9	39.13	7.40	0.03	0.14
De Heedstee	26	14	53.85	11.60	0.09	0.14
Dom Helder Camara	35	17	48.57	14.00	0.00	0.00
Totaal	275	121	44	100	0.03	0.09

Ook is er gevraagd naar het land van herkomst van beide ouders. In 76.8% van de gevallen zijn beide ouders van Nederlandse afkomst en in 7.4% hebben beide ouders geen

Nederlandse afkomst. Er zijn tien respondenten waarvan het gezin bestaat uit één ouder van Nederlandse afkomst en één ouder van een andere afkomst. In tabel 3.2 zijn de verschillende nationaliteiten in frequenties en percentages weergegeven.

Tabel 3.2 Land van herkomst van beide ouders/verzorgers

	Land van herkomst		Land van herkomst van partner	
	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage
Nederland	103	85.1	86	71.1
Marokko	2	1.7	2	1.7
Suriname	1	0.8	-	-
Antillen	4	3.3	3	2.5
Overig Azië	2	1.7	2	1.7
Overig Oost-Europa	1	0.8	-	-
Anders	7	5.8	11	9.1
Totaal	120	99.2	104	86
Missing data	1	0.8	17	14
Totaal	121	100	121	100

Het opleidingsniveau is opgedeeld in vier niveaus. Deze zijn ‘geen opleiding’ (1), ‘laag opgeleid’(2) waarbij de hoogst genoten opleiding het lager onderwijs, LBO of MAVO is, ‘gemiddeld opgeleid’ (3) dit betreft MBO-opleidingen, HAVO of VWO en ‘hoog opgeleid’ (4). Dit betreft HBO- en WO-opgeleiden. Het opleidingsniveau is behoorlijk hoog, gemiddeld 3.4. Van de respondenten is 50.8% hoog opgeleid, 33.9% gemiddeld opgeleid, 9.5% laag opgeleid en heeft 0.8% geen opleiding. Het netto inkomen is gemiddeld €2125,00 per maand. In tabel 3.3 worden de inkomens per school op een rijtje gezet.

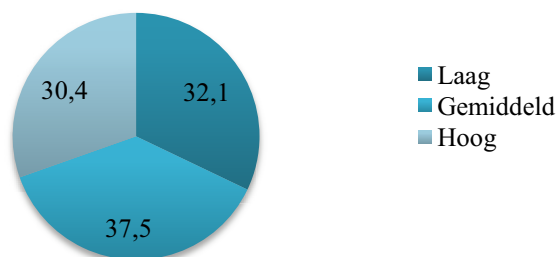
Tabel 3.3 Het maandelijks netto inkomen per school

School	Maandelijks netto inkomen					Totaal
	500-1000	1000-1500	1500-2000	2000-3000	>3000	
Nassauschool	0	4	1	8	12	25
De Kleine wereld	0	2	0	2	0	4
De Wegwijzer	0	2	3	3	2	10
't Kompas	0	1	2	2	4	9
De Hoeksteen	0	3	2	8	14	27
De Tamarisk	0	1	3	2	3	9
De Heerdestee	1	5	3	2	3	14
Dom Helder	1	0	3	4	6	14
Camaraschool						
Totaal	2	18	17	31	44	112

Om een inschatting te maken van de sociaaleconomische status (SES), wordt de variabele opleidingsniveau gekoppeld aan het netto maandelijks inkomen. Om deze variabelen aan elkaar te kunnen koppelen, is de variabele ‘netto inkomen’ ook opgesplitst in vier niveaus. Dit is gedaan door de eerste inkomensklassen samen te voegen. Aan de hand van Spearmans rangcorrelatiecoëfficiënt is de samenhang tussen de twee variabelen berekend. Er

bestaat een positieve samenhang van .39 ($p = .00$). Om een goede maat voor de Sociaaleconomische Status (SES) te verkrijgen, is er rekening gehouden met resultaten uit eerder onderzoek naar de construering van de sociaaleconomische status. Borntein, Hahn, Suwalsky en Haynes (2003) stellen dat de opleiding van ouders naar waarschijnlijkheid de meest voorkomende indicator is van de SES. Het wordt in verband gebracht met de kennis, levensstijl en opvoedingswaarden en opvoedingsstijl van de ouders. Ook benoemen zij dat het een voordeel is dat het opleidingsniveau een stabiel gegeven is. En Gottfried, Gottfried, Bathurst, Guerin en Parramore (2003) zetten daar tegenover dat het meten van het inkomen op een bepaald tijdstip onbetrouwbaar zou zijn. Dit omdat dit snel zou kunnen veranderen. Voor een zo goed mogelijk betrouwbare meting van de SES in dit onderzoek, is er daarom voor gekozen om het opleidingsniveau zwaarder mee te laten wegen (met een factor van 1.5). Hierbij scoorde men tussen de een en vijf punten op deze variabele. Bij een score lager dan 3.5 zit men in de lage groep en men een score van vijf punten in de groep met de hoge SES. De SES is verdeeld in drie niveaus (laag, gemiddeld, hoog).

Figuur 3.5 Verdeling Sociaaleconomische Status VCOG in procenten

De gemiddelde score is 3,75 en valt in de groep met een gemiddelde SES. De verdeling van de SES is weergegeven in Figuur 3.5. In verdere analyses in hoofdstuk vier, zal deze geconstrueerde maat worden gebruikt om verschillende groepen te vergelijken.

Omdat de hoeveelheid werk invloed zou kunnen hebben op de mening van ouders, zijn er drie groepen geconstrueerd. In de eerste groep zitten gezinnen waar niemand werkt (13 gezinnen), in de tweede groep zitten gezinnen waar een ouder vol- of deeltijd werkt en gezinnen waar beide ouders een deeltijdbaan hebben (37 gezinnen). In de derde groep zitten gezinnen waarbij een ouder voltijd en een ouder deeltijd werkt en gezinnen waarbij beide ouders een voltijdbaan hebben (70 gezinnen). Uit een chi kwadraat toets tussen de SES en de hoeveelheid werk geeft een significant resultaat, $\chi^2(4, N = 112) = 29.29, p = .00$. Hoe hoger de SES, hoe meer werkuren.

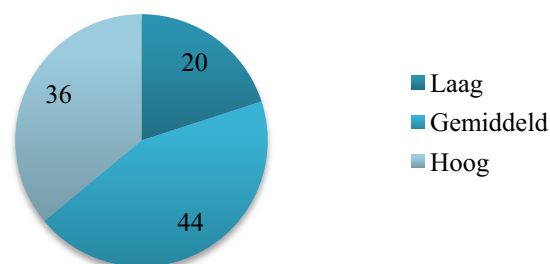
3.3.2 Steekproef en respons SKSG kinderopvang

Bij de SKSG kinderopvang is een a-selecte steekproef van 100 ouders getrokken. Na twee herinneringsbrieven is de respons van 25, wat een respons van 25 procent betekent. Drie maal is de vragenlijst ingevuld door beide ouders, 4 maal door de vader en 18 keer alleen door de moeder. Twee van de 25 gezinnen zijn een eenoudersgezin. De rest heeft een gezinsamenstelling met twee ouders of verzorgers. Qua religie is de steekproef verdeeld in 80% geen religie, 16% christelijk en 4% Islamitisch. Ook is gevraagd naar het land van herkomst. In 68% van de gevallen komen beide ouders uit Nederland en in 20% van de gevallen komt een van de ouders uit Nederland en de ander niet. Daarnaast is er een gezin waarbij beide ouders een Turkse afkomst hebben en een gezin waarbij beide ouders van Antilliaanse afkomst zijn.

Het opleidingsniveau is in de zelfde vier niveaus ingedeeld als bij de steekproef van de VCOG en staat beschreven in paragraaf 3.3.1. Het gemiddelde opleidingsniveau is 3.56 en ligt net iets hoger dan bij de VCOG (gemeten op een vierpuntschaal). Van de respondenten is 60% hoog opgeleid, 36% gemiddeld opgeleid, 4% laag opgeleid en heeft niemand geen opleiding. De verdeling bij het opleidingsniveau van de partner, ligt iets lager met een gemiddelde van 3.5 punten. Het netto inkomen is gemiddeld €3000,00 per maand. In tabel B in bijlage III is de verdeling weergegeven.

De berekening van de sociaal economische status is op dezelfde wijze uitgevoerd als bij de steekproef van de VCOG. Hier hebben 5 respondenten hebben een laag sociaal economische status, 11 een gemiddelde en 9 een hoge sociaal economische status. De gemiddelde score is 4.23. In Figuur 3.4 is de verdeling in procenten weergegeven.

Figuur 3.6 Verdeling Sociaaleconomische Status SKSG in procenten

De variabele ‘hoeveelheid werk’ is niet geconstrueerd in de responsgroep van de SKSG. Niet alledrie de groepen worden vertegenwoordigd, waardoor verdere analyse niet mogelijk is.

3.4 Methode van data-analyse

In de analyse is gebruik gemaakt van parametrische en non-parametrische toetsen. Bij de VCOG-responsgroep is gebruik gemaakt van een t-test bij de vergelijking van de mening van ouders uit de onder- en bovenbouw, ouders die het wel of niet belangrijk vinden dat een kind thuis luncht en ouders die wel of geen gebruik maken van verschillende vormen van buitenschoolse opvang. Wegens de kleine omvang van de SKSG-responsgroep is hier gebruik gemaakt van de non-parametrische Wilcoxon Rangsomtoets.

Voor de vergelijking van de mening met de sociaal economische status, is bij de VCOG-responsgroep gebruik gemaakt van één-factor ANOVA met een Bonferroni posthoc analyse. Bij de SKSG-responsgroep is hier gebruik gemaakt van de Kruskal Wallis toets.

De variabele ‘hoeveelheid werk’ is alleen voor de VCOG-responsgroep berekend. De verdeling was dusdanig scheef, dat er gebruik gemaakt is van de Kruskal Wallis toets in plaats van een één-factor ANOVA.

Wegens de wisselende respons bij de scholen, is een directe vergelijking tussen de scholen niet mogelijk. Daarom is de overeenkomst in rangorde getoetst tussen de SES en het leerlinggewicht met behulp van Kendall's Tau. Kendall's Tau is 0.57 en dat betekent dat er een samenhang is in rangorde. Een hoge sociaal economische status hangt samen met een laag leerlinggewicht. In tabel 3.4 is dit ook zichtbaar. De steekproef van de Wegwijzer en de Hoeksteen komen het minst overeen met de daadwerkelijke populatie. Maar over het algemeen is de Nassauschool het meest te vergelijken met de mening van ouders met een hoge SES en de Kleine Wereld met de mening van ouders met een lage SES.

Tabel 3.4 Rangorde SES en gemiddeld leerlinggewicht

Rangorde SES		Rangorde Leerlinggewicht
1. Nassauschool	—————	1. Nassauschool
2. Dom Helder Camara	—————	1. Dom Helder Camara
3. De Hoeksteen	—————	1. 't Kompas
4. 't Kompas	—————	4. De Wegwijzer
5. De Tamarisk	—————	5. De Tamarisk
6. De Heerdstee	—————	5. De Heerdstee
7. De Wegwijzer	—————	7. De Hoeksteen
8. De Kleine Wereld	—————	8. De Kleine Wereld

Hoofdstuk 4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de analyse besproken. Allereerst wordt er in paragraaf 4.1 ingegaan op de tevredenheid over de huidige dagindeling. Vervolgens wordt de mening over alternatieve dagindelingen in paragraaf 4.2 uiteengezet. In paragraaf 4.3 komen de wensen met betrekking tot de begin- en eindtijden van de school aan de orde, waarna er in paragraaf 4.4 de mogelijke invloed van veranderde schooltijden op het gebruik van opvang wordt besproken. In de paragrafen 4.5, 4.6 en 4.7 wordt het gebruik van de opvang, de huidige tevredenheid en de mogelijke wensen uiteengezet. In iedere paragraaf wordt de sociaal economische status (SES) en de hoeveelheid werk gebruikt om eventuele verschillen tussen ouders te achterhalen. Waar mogelijk, wordt er tevens een vergelijking gemaakt tussen de SKSG- en VCOG-respondenten.

4.1 Tevredenheid over de huidige dagindeling

Om de tevredenheid over de huidige dagindeling te meten, zijn er zeven vragen gesteld aan de respondenten. Men kon scoren op een vijfpuntsschaal waarbij men één punt scoorde als men er zeer ontevreden over was en vijf punten scoorde als men er zeer tevreden over was. In tabel 4.1 staan de variabelen op een rijtje met daarachter het gemiddelde en de standaarddeviatie.

Tabel 4.1 *Tevredenheid over de huidige dagindeling*

	1	2	3	4	5	Totaal	Missend	<i>M</i>	<i>SD</i>
Begintijd voorschoolse opvang	3	3	61	15	5	87	34	3.18	0.74
Eindtijd naschoolse opvang	1	2	46	37	7	93	28	3.51	0.72
Duur van de middagpauze	6	11	10	80	10	117	4	3.66	0.95
Eindtijd van de school	4	5	14	81	10	114	7	3.77	0.81
Huidig weekritme met de woensdagmiddag vrij	2	7	14	77	18	118	3	3.86	0.81
Huidige dagindeling	3	4	12	83	16	118	3	3.89	0.77
Aanvangstijd van de school	5	2	7	86	18	118	3	3.93	0.81

Alle variabelen scoren gemiddeld boven de drie. Dit betekent dat gemiddeld iedereen neutraal tot tevreden is. De tevredenheid over de begintijd van de voorschoolse opvang scoort het laagst. Dit komt mede doordat 61 van de 87 respondenten neutraal heeft gescoord en 34 respondenten niets hebben ingevuld. Een verklaring voor dit relatief lage gemiddelde kan zijn dat er slechts zes respondenten gebruik maken van VSO. De zes gebruikers van de VSO beoordelen de begintijd met een gemiddelde van 4.6 ($SD = 0.55$) en zijn dus tevreden tot zeer tevreden. Ook het gemiddelde van de tevredenheid over de naschoolse opvang is wat laag.

Hierbij hebben 46 van de 93 respondenten neutraal gescoord (28 non-respons). Niet iedere ouder heeft te maken met naschoolse opvang en dat kan wederom de reden zijn dat het gemiddelde wat laag uitvalt. De respondenten die op dit moment gebruik maken van de naschoolse opvang, scoren een gemiddelde van 4.0 ($SD = 0.60$) en zijn dus tevreden over de eindtijd.

Door middel van een variantieanalyse is nagegaan of respondenten met een hoge SES een andere mening hebben dan mensen met een gemiddelde of lage SES. De eindtijd van de school geeft een significant verschil. Uit een Bonferroni posthoc test blijkt dat de respondenten met een lage SES ($M = 4.00$, $SD = 0.52$) significant tevredener zijn dan respondenten met een hoge SES ($M = 3.50$, $SD = 1.05$), $F(4.07, 86.12) = 3.12$, $p = 0.05$. Respondenten met een lage SES scoren gemiddeld ‘tevreden’ en respondenten met een hoge SES scoren gemiddeld tussen ‘neutraal’ en ‘tevreden’. De groep met een hoge SES is dus niet ontevreden, maar wel minder tevreden dan de groep respondenten met een lage SES. Opvallend is dat er een grotere spreiding is bij de hoge SES. Verder zijn er geen significante verschillen. Dit betekent dat respondenten met een hoge SES geen andere mening hebben bij deze variabelen dan mensen met een lagere SES. De hoeveelheid werk in een gezin blijkt een voorspellende waarde te hebben voor de variabele ‘tevredenheid over de huidige dagindeling’. Uit een Kruskal Wallis toets blijkt dat ouders zonder werk significant minder tevreden zijn dan gezinnen met werk, $\chi^2(2, N = 118) = 5.82$, $p = 0.05$.

4.2 Mening over alternatieve dagindelingen

Om de mening te peilen over de alternatieve dagindelingen, zijn er drie verschillende stappen ondernomen. Allereerst is de mening gepeild over een aantal algemene kenmerken van alternatieve dagindelingen. Vervolgens is, met behulp van samengestelde variabelen, de mening gepeild over de vijf specifieke alternatieve modellen. En is er als laatst onderzocht welk weekoverzicht het meest aanspreekt.

Over het algemeen is men niet heel positief over de indicatoren voor alternatieve dagindelingen (tabel 4.2). Alleen de indicator ‘woensdag- en vrijdagmiddag vrij’ is licht positief. Omdat ouders van kinderen uit de onderbouw over het algemeen gewend zijn aan de vrijdagmiddag vrij, zou dit van invloed kunnen zijn op de score. Als deze variabele wordt gesplitst in de mening van ouders van een kind in de onderbouw ($M = 3.81$) en van ouders van de bovenbouw ($M = 3.57$), blijkt uit een t-test met een alfa van 0.05 dat dit verschil niet significant is, $t = 1.52$, $p = 0.13$. Dus de gemiddelden verschillen niet dusdanig, dat men kan spreken van twee groepen met een andere mening. Met behulp van een variantieanalyse is

nagegaan of bij een of meer variabelen de mening per SES verschilt. Er zijn geen significante verschillen gevonden en dit betekent dat de mening van de respondenten met een lage, gemiddelde of hoge SES niet van elkaar verschillen. Wel zijn er, met behulp van een Kruskal Wallis toets, significante verschillen tussen werkende ouders bij twee variabelen. Het blijkt dat gezinnen die groep twee vertegenwoordigen (een ouder werkt of beide ouders werken partime), significant minder enthousiast zijn over ‘De school dagelijks eerder uit’ dan de andere twee groepen, $\chi^2(2, N = 115) = 8.90, p = 0.01$. Over ‘Vijf dagen in de week rond 14.00 uur uit’ blijkt de derde groep (beide ouders werken fulltime of een ouder werkt parttime en een ouder fulltime) juist significant enthousiaster dan de andere twee groepen, $\chi^2(2, N = 118) = 11.83, p = 0.00$. Uit het laatste resultaat zou kunnen impliceren dat ouders van gezinnen waar meer wordt gewerkt, meer voelen voor een weekritme met vijf gelijke schooldagen.

Tabel 4.2 *Mening over de alternatieve dagindelingen (VCOG)*

	1	2	3	4	5	Totaal	Mediaan	M.	SD.
School om 16.30uur uit.	54	35	14	9	6	118	2	1.97	1.16
Middagpauze 2,5 uur.	45	35	20	14	4	118	2	2.13	1.15
Vijf dagen in de week rond 14.00uur uit.	25	49	20	19	5	118	2	2.41	1.12
School dagelijks eerder uit.	15	55	30	11	4	115	2	2.43	.96
Kortere middagpauze/ verplichte overblijf.	24	29	25	29	10	117	3	2.76	1.27
Boven- en onderbouw zelfde lestijden.	8	30	32	40	8	118	3	3.08	1.07
Woensdag- en vrijdagmiddag vrij.	0	10	31	56	18	115	4	3.71	.84

De respondenten van de SKSG zijn gemiddeld iets positiever over de indicatoren voor alternatieve dagindelingen dan de VCOG-respondenten (tabel 4.3). Met behulp van een Kruskal-Wallis toets is nagegaan of respondenten met een met een lage, gemiddelde of hoge SES een andere mening hebben. Hier komen geen significante verschillen uit en betekent dat de verschillende groepen SES, niet verschillen in mening op deze variabelen.

Tabel 4.3 *Mening over de alternatieve dagindelingen (SKSG)*

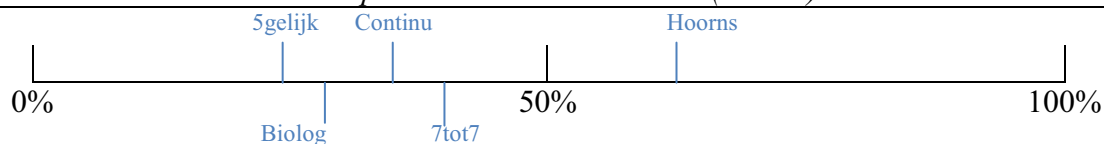
	1	2	3	4	5	Totaal	Mediaan	M.	SD.
School om 16.30uur uit.	10	5	4	3	2	24	2	2.25	1.36
School dagelijks eerder uit.	2	9	9	2	1	23	3	2.61	0.94
Middagpauze 2,5 uur.	8	4	4	5	3	24	2.5	2.62	1.47
Vijf dagen in de week rond 14.00uur uit.	4	5	8	3	3	23	3	2.83	1.27
Kortere middagpauze/ verplichte overblijf.	4	3	3	11	3	24	4	3.25	1.33
Woensdag- en vrijdagmiddag vrij.	2	1	6	13	2	24	4	3.50	1.02
Boven- en onderbouw zelfde lestijden.	2	1	4	12	4	23	4	3.65	1.11

In grote lijnen komt de rangorde, van de variabelen over de alternatieve dagindelingen, bij de twee steekproeven overeen. De eindtijd van 16.30 uur, vijf dagen in de week rond 14.00 uur uit en een middagpauze van 2.5 uur zijn in beide groepen het minst populair. De boven- en onderbouw met dezelfde lestijden en de woensdag- en vrijdagmiddag vrij zijn het meest populair. In beide steekproeven is de variantie per variabele vrij groot. Deze variantie wordt niet verklaard door de sociaal economische status blijkt uit bovenstaande analyse. Een klein deel wordt verklaard door de hoeveelheid werk.

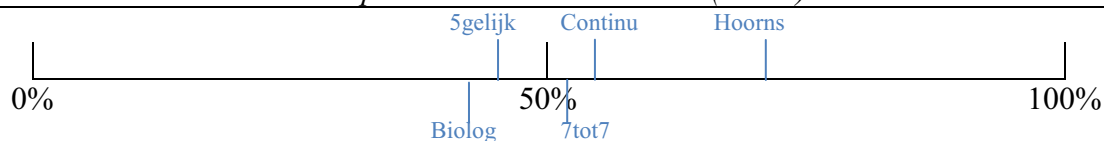
Op de vraag of men het belangrijk vindt dat een kind thuis komt lunchen, vindt net iets meer dan de helft van de VCOG-respondenten het belangrijk (51.3% voor en 48.7% tegen). Voorstanders van thuis lunchen, scoren in tabel 4.2 gemiddeld een 2.3 (niet mee eens tot neutraal) op de vraag of ze het eens zijn met een kortere middagpauze en verplichte overblijf. De tegenstanders scoren hierbij een 3.3 (neutraal tot mee eens). In beide groepen is er dus sprake van een consistentie qua beantwoording van de vragen. Een t-test toont aan dat de twee groepen significant van elkaar verschillen, $t = -4.72$, $p = .00$. De voorstanders van thuis lunchen, bij de SKSG-respondenten, scoren in tabel 4.3 gemiddeld een 2.17 (niet mee eens) en de tegenstanders een 3.61 (neutraal tot mee eens) op de vraag over een kortere middagpauze. Uit een Wilcoxon Rangsomtoets blijkt dat de groepen significant van elkaar verschillen, $W = 45.5$, $p = 0.04$. Zowel bij de VCOG- als bij de SKSG-respondenten blijken respondenten die het belangrijk vinden dat een kind thuis komt lunchen ook minder enthousiast over een kortere middagpauze met een verplichte overblijf.

Om de mening te peilen per alternatief model zijn er samengestelde variabelen ontwikkeld (beschreven in paragraaf 3.2.3). Per model is een score tussen de 0 en 100% berekend. In Figuur 4.1 en 4.2 zijn de scores weergegeven van de gehele responsgroepen.

Figuur 4.1 Gemiddelde scores op de alternatieve modellen (VCOG)

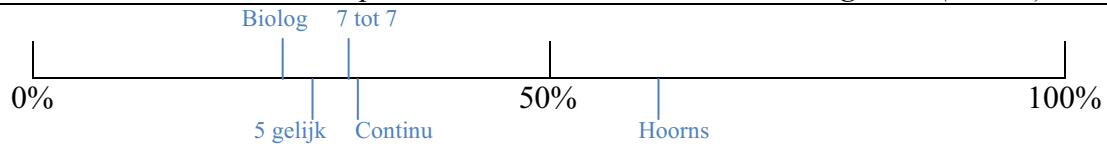
Figuur 4.2 Gemiddelde scores op de alternatieve modellen (SKSG)

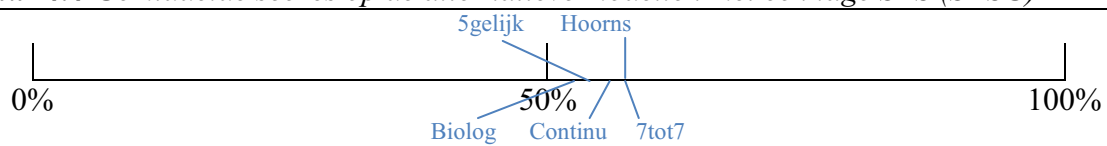
Het Hoorns model scoort in beide gevallen het hoogst. Het Biologisch ritme model en het Vijf gelijke dagen model scoren het laagst. In de Figuren 4.3 tot 4.8 zijn de scores voor

een lage, gemiddelde en hoge SES weergegeven. Bij de VCOG-steekproef scoort het Hoorns model overal het hoogst. Bij de SKSG-steekproef is dit niet het geval bij de lage en hoge SES. Bij de lage SES scoort het Zeven tot zeven model even hoog en bij de hoge SES scoort het Continurooster hoger.

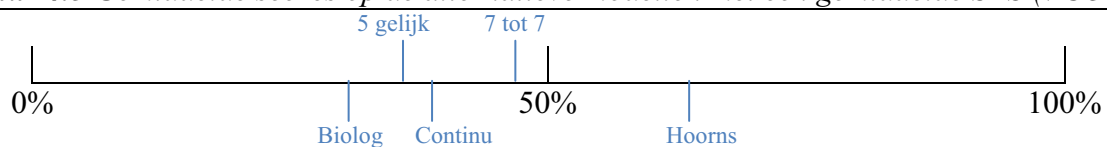
Figuur 4.3 Gemiddelde scores op de alternatieve modellen met een lage SES (VCOG)

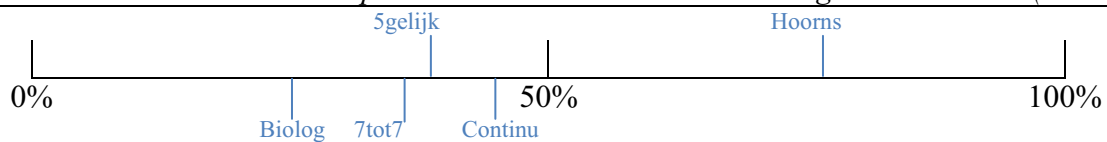
Figuur 4.4 Gemiddelde scores op de alternatieve modellen met een lage SES (SKSG)

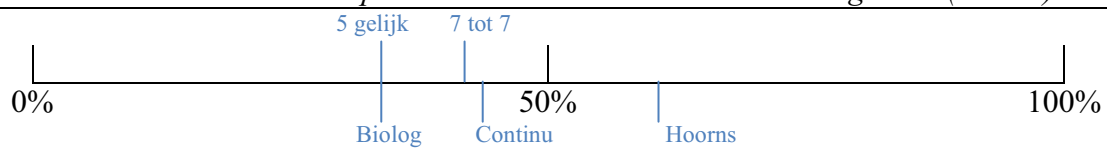
Figuur 4.5 Gemiddelde scores op de alternatieve modellen met een gemiddelde SES (VCOG)

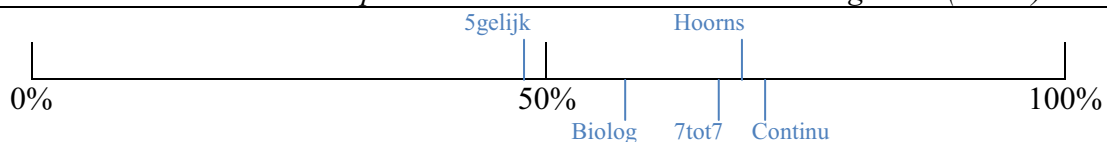
Figuur 4.6 Gemiddelde scores op de alternatieve modellen met een gemiddelde SES (SKSG)

Figuur 4.7 Gemiddelde scores op de alternatieve modellen met een hoge SES (VCOG)

Figuur 4.8 Gemiddelde scores op de alternatieve modellen met een hoge SES (SKSG)

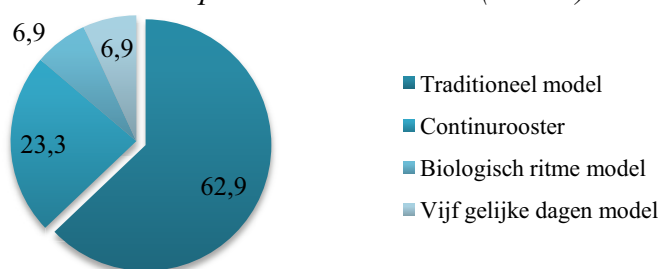
In de bovenstaande figuren is af te lezen welke groep ouders het hoogst scoort per model. Zo is bij het Hoorns model de groep ouders met een gemiddelde SES het meest enthousiast, maar bij het Continurooster is dit de groep ouders met een hoge SES. Door

middel van een variantieanalyse bij de VCOG-steekproef is vastgesteld dat de gemiddelden van de drie niveaus SES per model niet significant van elkaar verschillen (tabel C in bijlage III). Dat betekent dat er geen verschil is qua mening tussen een lage, gemiddelde en hoge SES. Met behulp van een Kruskal-Wallis toets is nagegaan of de verschillen tussen de niveaus SES bij de SKSG-steekproef verschillen (tabel D in bijlage III). Hier blijken de meningen over het Zeven tot zeven model significant te verschillen, $\chi^2(2, N = 22) = 6.19, p = 0.04$. Hier verschillen de groepen dus significant van elkaar en is de groep met een hoge status het meest enthousiast.

Wanneer de respondenten worden vergeleken op basis van de hoeveelheid werk, blijkt uit een Kruskal Wallis toets dat groep drie - ouders die het meest werken – significant enthousiaster zijn over het Hoorns model, $\chi^2(2, N = 114) = 19.03, p = 0.00$. Dit blijkt ook zo te zijn bij het Vijf gelijke dagen model, $\chi^2(2, N = 111) = 8.86, p = 0.01$.

In de vragenlijst kregen ouders tevens vier modellen aan de hand van een weekschema voorgelegd. Hierbij mocht men het meest aansprekende weekritme aankruisen. Figuur 4.9 laat zien dat het overgrote deel van de VCOG-respondenten zijn of haar voorkeur uitspreekt voor het Traditioneel model (62.9%). Bijna een kwart van de respondenten (23.3%) geeft de voorkeur aan het Continurooster (dat voor een groot deel te vergelijken is met het Hoorns model). Van de SKSG-respondenten heeft 62.5% gekozen voor het Traditioneel model, 16.7% voor het Continurooster, 12.5% voor het Vijf gelijke dagen model en 8.3% voor het Biologisch ritme model. Men lijkt dus iets enthousiaster voor het Vijf gelijke dagen model te zijn. Maar over het algemeen komen de cijfers redelijk overeen en heeft de meerderheid een voorkeur voor het Traditionele model.

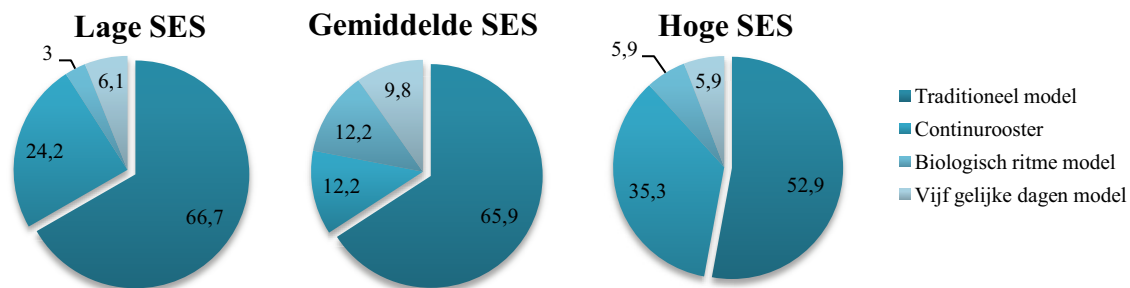
Figuur 4.9 Meest aansprekende schoolweek (VCOG)

Figuur 4.10 geeft het beeld weer van de VCOG-responsgroep opgesplitst in SES. Hierbij is het opvallend dat hoe hoger de SES is, hoe minder men voor het Traditioneel model kiest. Dit is ook het geval bij de SKSG-responsgroep. Bij de groep met een hoge SES kiest 44.4% voor het Traditioneel model, terwijl 80% van de lage en 70% van de gemiddelde SES voor het Traditioneel model kiest. Een verdere analyse op de SES bij de SKSG-steekproef is niet

relevant wegens de lage respons. Een vergelijking op basis van de hoeveelheid werk, levert geen ander beeld op.

Figuur 4.10 Meest aansprekende schoolweek per SES (VCOG)

4.3 Wensen met betrekking tot begin- en eindtijden van de school

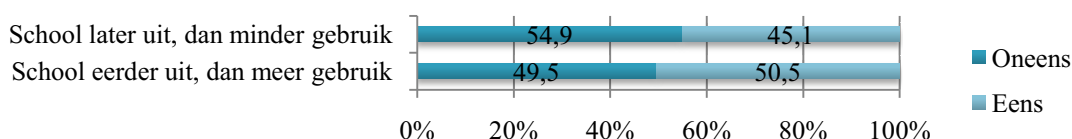
Met behulp van een vijfpuntschaal is de mening gepeild over vier aanvangstijden en zes eindtijden (tabel E & F in bijlage III). De VCOG-respondenten zijn het gemiddeld het meest eens met een aanvangstijd van half negen en een eindtijd tussen drie en half vier 's middags. Ouders zijn het minst te spreken over een aanvangstijd van acht uur en een eindtijd van half vijf en twee uur 's middags. Om na te gaan of er verschillen zijn tussen groepen ouders is er allereerst een variantieanalyse met een Bonferroni posthoc test uitgevoerd van de SES op de begintijden. Hieruit blijkt dat er bij de eerste drie tijden een significant verschil zit tussen de lage en gemiddelde SES ($F= 4.81, p= 0.01$; $F= 3.94, p = 0.03$; $F= 3.95, p = 0.02$). Deze twee groepen verschillen dus van mening. Bij een aanvangstijd van 8.00 en 8.15 uur is de groep met een gemiddelde SES significant enthousiaster dan de groep met een lage SES. Maar bij een aanvangstijd van 8.30 uur is de groep met een lage SES significant enthousiaster. Er is eenzelfde analyse uitgevoerd op de eindtijden. Hier kwamen geen significante verschillen naar voren. Dit betekent dat de meningen hier niet verschillen.

De SKSG-respondenten het meest enthousiast over een aanvangstijd van half negen en een eindtijd van drie uur. Het minst enthousiast is men over een aanvangstijd van kwart voor negen en een eindtijd van half vijf. Wanneer dit wordt uitgesplitst naar SES, verandert dit beeld niet. Uit een Kruskal-Wallis toets blijken er geen significante verschillen aantoonbaar tussen de drie niveaus van SES bij de begin- en eindtijden. Wat betekent dat er geen bewijs is dat iemand met een lage SES een andere mening heeft dan iemand met een hoge SES. Ook bij een vergelijking tussen ouders en de hoeveelheid werk, kwamen er geen significante verschillen naar voren bij de begin- en eindtijden.

4.4 Schooltijden en het gebruik van opvang

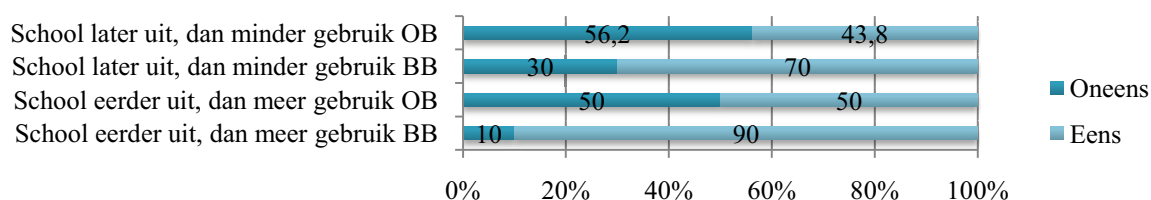
De SKSG kinderopvang vraagt zich af of een verandering van schooltijden leidt tot een verandering in het gebruik van opvang. Daarom is de ouders gevraagd of men meer of minder gebruik zou gaan maken bij een verandering van de schooltijden. In Figuur 4.11 zijn beide stellingen weergegeven met de bijbehorende antwoordpercentages. In beide gevallen zijn de meningen ongeveer gelijk verdeeld. Wanneer de mening van ouders die gebruik maken van opvang wordt vergeleken, blijft het beeld gelijk.

Figuur 4.11 Schooltijden en gebruik opvang bij VCOG

Uit onderzoek van Gilsing (2007) blijkt dat ouders met oudere kinderen er eerder voor zullen kiezen hun kind een kleine periode alleen thuis te laten. De verwachting is daarom dat ouders van kinderen uit de bovenbouw een andere mening hebben dan ouders van kinderen uit de onderbouw. Wanneer de mening van ouders (die gebruik maken van nso) wordt gesplitst naar onder- en bovenbouw, zijn er verschillen zichtbaar (Figuur 4.12). Uit een chi kwadraat toets blijkt het verschil tussen de onder- en bovenbouw bij de tweede stelling, school eerder uit en meer opvang, significant te zijn, $\chi^2(1, N = 42) = 5.06, p = 0.02$. Ouders uit de bovenbouw zullen eerder meer gebruik maken van opvang als de school eerder uit gaat.

Figuur 4.12 Schooltijden en het gebruik opvang bij gebruikers NSO

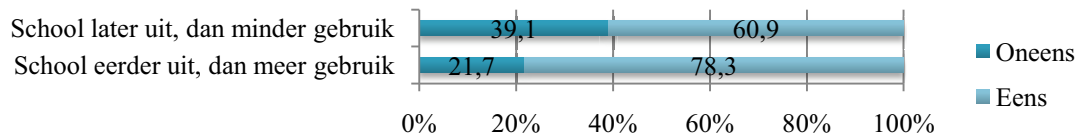

In Figuur 4.13 zijn de antwoorden van de gehele SKSG-steekproef weergegeven. De groep lijkt een meer eenduidige mening te hebben. De meerderheid van de respondenten zal meer gebruik maken van opvang als de school eerder uit gaat en minder gebruik maken van opvang als de school later uit gaat.

In beide steekproeven zijn er geen significante verschillen gevonden bij de SES. Dit betekent dat de mening van iemand met een hoge of lage SES niet verschilt. Ook zijn er geen

significante verschillen gevonden tussen respondenten en de hoeveelheid werk. Naar aanleiding van deze resultaten kan worden geconcludeerd dat een deel van de ouders de hoeveelheid opvang zal veranderen wanneer de schooltijden veranderen. Maar men zal eerder meer gebruik gaan maken van opvang, dan minder.

Figuur 4.13 Schooltijden en gebruik opvang bij SKSG kinderopvang

4.5 Gebruik van opvang

Van de 121 respondenten maken er 6 gebruik van de vso, 47 van de nso, 5 de van bsa, 71 van de tso, 7 van een gastoudergezin, 13 van familie/vrienden en 23 maken van geen enkele vorm van opvang gebruik. Wanneer men aangaf gebruik te maken van formele opvang, kreeg men de vraag of dit dan de SKSG kinderopvang betreft. In totaal geeft 73.4% aan daar gebruik van te maken. Daarnaast maakt 21.9% van de respondenten gebruik van een andere organisatie en 4.7% weet niet van welke organisatie de opvang is. Ook is er gevraagd aan ouders of men in de eerste vier levensjaren van het kind, dus is de voorschoolse periode, gebruik maakte van opvang. In de voorschoolse periode heeft 53.7% van de ouders gebruik gemaakt van een *kinderdagverblijf*. Van deze ouders, maakt nu 60% gebruik van een opvang na schooltijd, 7.7% van de voorschoolse opvang en 75.4% van de tussenschoolse opvang. Van de ouders die in de voorschoolse periode gebruik hebben gemaakt van de *peuterspeelzaal*, heeft 29.1% van de ouders daarnaast gebruik gemaakt van een kinderdagverblijf en 12.9% van een gastoudergezin. Op dit moment maakt 25.8% van de ouders gebruik van opvang na schooltijd, 3.2% van de voorschoolse opvang en 53.2% van de tussenschoolse opvang. Van de ouders die in de voorschoolse periode gebruik hebben gemaakt van een *gastoudergezin*, heeft 46.2% van de ouders daarnaast gebruik gemaakt van de kinderopvang en 61.5% ouders van de peuterspeelzaal. Nu maken 38.5% ouders gebruik van de opvang na schooltijd, 15.4% van de voorschoolse opvang en 69.2% van de tussenschoolse opvang. Van de ouders die in de voorschoolse periode *geen gebruik hebben gemaakt van enige vorm van kinderopvang*, maakt nu niemand gebruik van opvang na schooltijd, 14.3% (één ouder) van de voorschoolse opvang en 28.6% (twee ouders) van de tussenschoolse opvang. In tabel G in bijlage III staat een overzicht van het gebruik in de voorschoolse periode en het huidige gebruik van opvang.

Er is geen verband gevonden tussen de SES of hoeveelheid werk en het gebruik van opvang. Iemand met een hoge SES maakt dus niet meer of minder gebruik van opvang van iemand met een lage SES. Dit geldt ook voor de hoeveelheid werk. Maar deze cijfers lijken wel een bevestiging van onderzoek van Van der Hoeven et. al. (1988) dat ouders over het algemeen blijven bij de vorm van opvang waar men ervaring mee heeft opgedaan in de voorschoolse periode. Want van de respondenten die in de voorschoolse periode gebruik maakten van een kinderdagverblijf maakt nu 60% gebruik van nso. Terwijl 25.8% van de ouders die gebruik maakten van de peuterspeelzaal op dit moment gebruik maakt van nso.

4.6 Tevredenheid over de huidige opvang

De tevredenheid over de huidige opvang is gemeten met behulp van verschillende dichotome variabelen (eens-oneens). Allereerst is gevraagd of men tevreden is over het huidige aanbod van de voor- tussen- en naschoolse opvang. In totaal geeft 77,8% van de mensen aan tevreden te zijn met de voorschoolse opvang. Van de mensen die daadwerkelijk gebruik maken van deze vorm, geeft 100% aan tevreden te zijn en van de niet-gebruikers 76.1%. Uit een t-test blijkt dat de twee groepen significant van elkaar verschillen, $t = -4.55$, $p = 0.00$. Dit betekent dat de gebruikers tevredender zijn dan de niet-gebruikers. In totaal is 73.8% tevreden over de tussenschoolse opvang. Van de mensen die daadwerkelijk gebruik hiervan maken, geeft 75% aan tevreden te zijn en van de respondenten die geen gebruik maken 71.4%. Uit een t-test blijkt dat deze groepen niet significant van elkaar verschillen, $t = -0.38$, $p = 0.71$. De gebruikers en niet-gebruikers hebben dus geen aantoonbaar andere mening over de tso. Over het huidige aanbod van de nso is 81.7% tevreden. En van de daadwerkelijke gebruikers van deze vorm is 83.7% tevreden en is 79.5% van de respondenten die hier geen gebruik van maken. Uit een t-test blijkt dat dit verschil ook niet significant is, $t = -0.49$, $p = 0.63$.

Ook is er gevraagd naar de mening over de huidige groepsgrootte van de tussen- en naschoolse opvang. Van de gebruikers van tussenschoolse opvang is 67.2% tevreden tegenover 67.7% van de niet-gebruikers (67.3% van de hele groep is tevreden). Van de gebruikers van de naschoolse opvang is 76.7% tevreden tegenover 68.6% van de niet-gebruikers (73.1% van de hele groep is tevreden). Uit een t-test blijkt dat er in beide gevallen geen significant verschil is. De mening van gebruikers en niet-gebruikers verschilt hier niet.

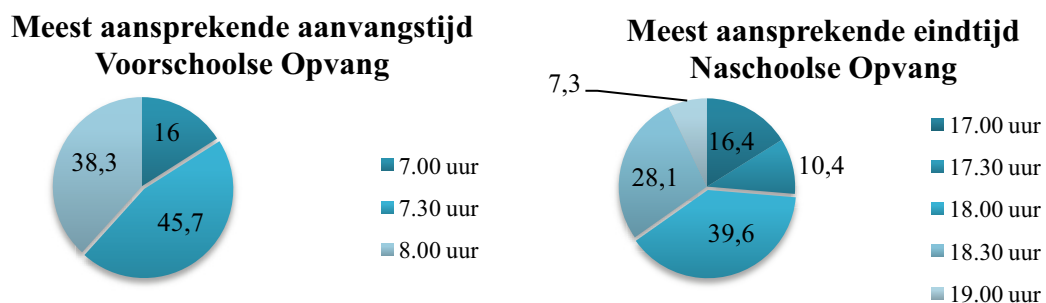
Op de vraag of de duur van de opvang te kort is voor uitdagende activiteiten voor oudere kinderen, geeft 61.8% van de respondenten aan dat is niet zo is. Hierbij is er geen verschil tussen de respondenten die wel en geen gebruik maken van de naschoolse opvang.

Wanneer bovenstaande onderdelen worden vergeleken met het niveau van de SES blijken er geen significante verschillen. Het niveau van de SES heeft dus geen invloed op de tevredenheid over de huidige opvang. Ook de hoeveelheid werk lijkt niet van invloed te zijn op de tevredenheid.

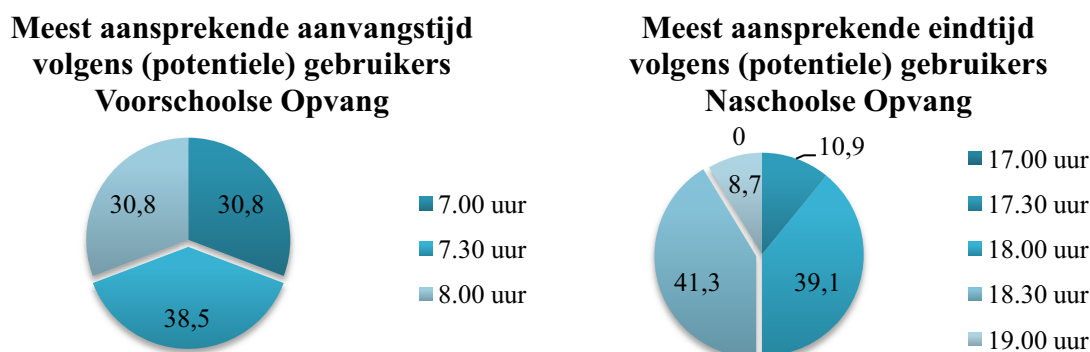
4.7 Wensen met betrekking tot de opvang

De wensen wat betreft de kinderopvang zijn op drie onderdelen onderzocht. Het eerste onderdeel is de begin- en eindtijd van de opvang, het tweede onderdeel de locatie van de naschoolse opvang en het laatste onderdeel betreft de gewenste activiteiten tijdens de naschoolse opvang. De meest aansprekende begintijd voor de opvang voor schooltijd is half acht 's morgens voor beide responsgroepen. Hiervoor heeft 45.7% van de VCOG-respondenten gekozen en 47.4% van de SKSG-respondenten. De meest aansprekende eindtijd voor de naschoolse opvang is zes uur 's avonds en hiervoor heeft 39.6% van de VCOG-respondenten gekozen en 42.9% van de SKSG-respondenten. In Figuur 4.14 is de exacte verdeling weergegeven van de VCOG-respondenten. De verdeling van de SKSG is niet weergegeven omdat deze een overeenkomstig beeld geeft.

Figuur 4.14 Meest aansprekende aanvangs- en eindtijden (VCOG)

In Figuur 4.14 zijn alle VCOG-respondenten meegenomen. In Figuur 4.15 is de mening van de huidige gebruikers en respondenten die graag gebruik zouden willen maken van voor- en naschoolse opvang weergegeven. In beide vormen van opvang is er een verschuiving in voorkeur zichtbaar. De gebruikers en mensen die graag gebruik zouden gaan maken, hebben een grotere voorkeur voor een eerdere start van de vso en een latere sluitingstijd van de nso. Wanneer er een vergelijking aan de hand van de SES of hoeveelheid werk wordt gedaan, komen er geen significante verschillen uit. Het niveau van de SES of de hoeveelheid werk hangt dus niet samen met de mening over de meest aansprekende begin- of eindtijd.

Figuur 4.15 Meest aansprekende aanvangs- en eindtijden volgens de gebruikers van bso

Om de mening te peilen over de locatie van de naschoolse opvang kregen ouders twee stellingen voorgelegd waarbij ze aangaven of ze het eens of oneens met de desbetreffende stelling waren. De eerste stelling luidde als volgt: ‘Ik vind het belangrijk dat de opvang na schooltijd in de school plaatsvindt, zodat mijn kind niet in een busje naar een andere locatie moet’. Hier is 65.9% van alle VCOG-respondenten het mee eens. De tweede stelling luidde: ‘Ik vind het belangrijk dat de opvang na schooltijd op een andere locatie is dan de school’. Hier is 28.9% van alle VCOG-respondenten het mee eens. Uit een Chi-kwadraat toets blijkt er een significant verband te zijn tussen de twee vragen, $\chi^2(1, N = 90) = 11.89, p = 0.02$ (tabel H in bijlage III). Respondenten die voor nso in de school zijn, zijn veelal tegen nso buiten de school en zijn dus consistent qua antwoorden. Gebruikers en niet-gebruikers van de nso, de SES en de hoeveelheid werk laten geen significante verschillen zien. Deze achtergrondvariabelen vertonen dus geen samenhang met de mening van de respondenten. Ook de SKSG-respondenten laten geen ander beeld zien. Van hen is 78.3% het eens met opvang in de school en 26.1% het eens met opvang buiten de school.

Aan het eind van de vragenlijst konden ouders aangeven welke activiteiten ze graag aangeboden zouden zien. Dit waren vier activiteiten. De SKSG- en VCOG-steekproef komen qua resultaten dusdanig overeen, dat er geen splitsing gemaakt is bij de beschrijving van de resultaten (Figuur 1 in bijlage III). Het aanbieden van sportactiviteiten werd het meest gekozen. Wanneer er gekeken wordt naar de wens per niveau van de SES verandert er niet veel in de rangorde. Wel is het opvallend dat de lage SES minder belang hecht aan muzikale activiteiten dan de andere twee groepen die creatieve activiteiten en muzikale activiteiten even belangrijk lijken te vinden. Daarbij geeft 67.7% van de respondenten aan dat wanneer er een goed activiteitenaanbod is bij de nso, men daar gebruik van zou gaan maken. De helft van deze respondenten maakt op dit moment geen gebruik van naschoolse opvang.

Hoofdstuk 5 Conclusie, Discussie en Aanbevelingen

De afgelopen jaren is er veel gepraat over dagindelingen en het combineren van onderwijs, zorg en werk. Door de invoering van het marktwerkingsprincipe, zijn scholen en besturen genoodzaakt zich te verdiepen in de wensen van ouders (Bagley, 2006). Men verwacht dat school- en opvangtijden in de schoolkeuze een steeds belangrijkere rol gaan spelen (Herweijer & Vogels, 2004). Ook de Vereniging Christelijk Onderwijs Groningen, in samenwerking met Stichting Kinderopvang Stad Groningen, is zich hierop aan het beraden. Daarom is de Wetenschapswinkel Onderwijs ingeschakeld. Met dit onderzoek is getracht om op basis van een literatuurstudie en empirisch onderzoek te achterhalen wat de huidige en mogelijk toekomstige ouders (die nu gebruik maken van SKSG kinderopvang) van de VCOG verlangen ten aanzien van school- en opvangtijden en of er aanleiding is om in de toekomst de school- en opvangtijden aan te passen. Hiervoor zijn de volgende vijf onderzoeksvragen opgesteld in samenwerking met de VCOG en SKSG kinderopvang.

1. Hoe denkt men over de huidige dagindeling voor het kind?
2. Hoe denkt men over alternatieve dagindelingen voor het kind?
3. Gaan ouders anders gebruik maken van de kinderopvang wanneer de schooltijden veranderen?
4. Wat is de gewenste kwaliteit van de opvang qua groepsgrootte en activiteiten?
5. Is er een verband tussen de sociaal economische status en de mening van ouders? Zo ja, hoe ziet dit verband er dan uit?

In de eerste paragraaf worden de conclusies per deelvraag besproken. De laatste deelvraag heeft betrekking op de vier voorgaande deelvragen. Daarom wordt deze deelvraag niet apart behandeld, maar komt terug bij de beantwoording van de eerste vier deelvragen. Paragraaf 5.2 bestaat uit discussiepunten en aanbevelingen voor mogelijk toekomstig beleid en onderzoek.

5.1 Conclusie

5.1.1 De huidige dagindeling

Uit de analyse blijkt dat de respondenten tevreden zijn over de huidige dagindeling. Respondenten met een lage sociaal economische status zijn tevredener over de huidige eindtijd van de school dan respondenten met een hoge sociaal economische status. Maar gemiddeld zijn de respondenten met een hoge sociaal economische status alsnog niet ontevreden, maar neutraal tot tevreden. De hoeveelheid werk van ouders hangt niet samen met de mening over de huidige dagindeling.

5.1.2 Alternatieve dagindelingen

Aan de hand van een literatuurstudie zijn er vijf alternatieve dagindelingen geformuleerd. Gemiddeld is men niet heel positief over de indicatoren van alternatieve dagindelingen zoals eerdere aanvangstijden, een latere eindtijd, elke dag hetzelfde rooster en een kortere middagpauze. De SKSG-respondenten (mogelijk toekomstige ouders) lijken wel iets positiever dan de VCOG-respondenten (huidige ouders). Van de vijf alternatieve modellen geniet het Hoorns model, waarbij alle leerlingen zowel de woensdag- als vrijdagmiddag vrij hebben, nog de meeste voorkeur. De sociaal economische status lijkt geen invloed te hebben op de mening van de VCOG-respondent. SKSG-respondenten met een hoge sociaal economische status blijken significant enthousiaster over het Zeven tot zeven model. De hoeveelheid werk, blijkt ook invloed te hebben op de mening over alternatieve dagindelingen. Gezinnen waarbij één ouder voltijd en één ouder deeltijd werkt en gezinnen waar beide ouders een voltijdbaan hebben, blijken significant enthousiaster over het Hoorns en Vijf gelijke dagen model.

Toch blijft het Traditionele model populairder dan de alternatieve modellen. Dit is voornamelijk het geval bij respondenten met een lage en gemiddelde sociaal economische status. Wanneer er gevraagd wordt naar de meest aansprekende aanvangstijd van de school, is de groep met een laag sociaal economische status het meest enthousiast over de traditionele aanvangstijd van half negen, terwijl andere groepen iets meer voorkeur lijken te hebben voor een eerdere aanvangstijd. Bij de eindtijden van de school is er geen verschil tussen de laag, gemiddeld en hoog sociaal economische status. De hoeveelheid werk, vertoont geen samenhang met de mening over begin- en eindtijden.

5.1.3 Invloed van schooltijden op het gebruik van opvang

De SKSG kinderopvang vraagt zich af of een verandering van schooltijden leidt tot een verandering in het gebruik van opvang. Daarom is de ouders gevraagd of men meer of minder gebruik zou gaan maken bij een wijziging in schooltijden. Hier is geen eenduidig antwoord mogelijk. Ouders van de VCOG-steekproef zijn verdeeld qua mening. Ouders die gebruik maken van opvang en een kind in de bovenbouw hebben, lijken meer gebruik te gaan maken van opvang als de school eerder uit gaat dan ouders met een kind in de onderbouw. De sociaal economische status en de hoeveelheid werk blijken niet samen te hangen met de mening. Ouders van de SKSG-steekproef hebben een meer eenduidige mening. Een meerderheid van de respondenten zal meer gebruik maken van opvang als de school eerder uit gaat en minder wanneer de school later uit gaat.

Aan de hand van deze uitkomsten zou men kunnen concluderen dat een deel van de ouders de hoeveelheid opvang aan zal passen als de schooltijden veranderen. Het grootste deel van de ouders zal eerder meer gebruik van opvang gaan maken dan minder, maar het beeld is niet heel duidelijk. Wanneer een school besluit over te gaan naar een ander schooltijdenmodel zal SKSG kinderopvang wellicht een aantal opvangtijden aan moeten passen. Maar de hoeveelheid gebruik van opvang lijkt niet drastisch te veranderen.

5.1.4 Gewenste kwaliteit opvang

Om de vierde deelvraag te beantwoorden, zijn er vier onderdelen van de vragenlijst gebruikt in de analyse: de huidige tevredenheid over de opvang, de gewenste opvangtijden, de gewenste locatie van de naschoolse opvang en de gewenste activiteiten bij de naschoolse opvang. Wanneer de huidige tevredenheid over de voorschoolse opvang wordt bekeken, valt op dat de gebruikers over het algemeen meer tevreden zijn dan ouders die geen gebruik maken van de opvang. Gezinnen met een lage, gemiddelde of hoge sociaal economische status verschillen niet van mening wat betreft de kwaliteit van de opvang. Ook de hoeveelheid werk heeft geen samenhang met de mate van tevredenheid.

Het tweede onderdeel betreft de gewenste aanvangstijd van de voorschoolse opvang en de gewenste eindtijd van de naschoolse opvang. De meest aansprekende aanvangstijd is half acht 's ochtends en de meest aansprekende eindtijd is zes uur 's avonds. De respondenten die gebruik maken van voorschoolse en/of naschoolse opvang, hebben een grotere voorkeur voor een eerdere aanvangstijd en een latere sluitingstijd. Op dit moment start de voorschoolse opvang bij de SKSG kinderopvang standaard om half acht en is er op sommige locaties een mogelijkheid om een half uur extra opvang in te kopen zodat het kind om zeven uur gebracht kan worden. Uit de analyse blijkt dat 30,8% van de huidige gebruikers de voorkeur uitspreekt voor een aanvangstijd van zeven uur. De naschoolse opvang sluit standaard om zes uur met op sommige locaties de mogelijkheid om extra opvang tot half zeven in te kopen. De meerderheid van de huidige gebruikers heeft een sluitingstijd van half zeven als voorkeur (40,3%).

Uit onderzoek, van onder andere Veen et. al. (2008), blijkt dat de locatie van de naschoolse opvang als belangrijk wordt ervaren door ouders. Daarom is nagegaan of ouders de voorkeur hebben voor naschoolse opvang in de school (zodat kinderen niet met 'het busje' mee moeten) of dat ouders liever de buitenschoolse opvang op een andere locatie dan de school hebben. De meerderheid van beide groepen respondenten (VCOG en SKSG) geeft de voorkeur aan opvang in de school. Er is geen verschil in mening gevonden bij de sociaal

economische status of de hoeveelheid werk van de respondenten. Iemand van een lage sociaal economische status heeft dus geen andere mening dan iemand met een hoge sociaal economische status. Het zelfde geldt voor de hoeveelheid werk.

De meest gewenste activiteit tijdens de naschoolse opvang is sport (98 keer gekozen). Op de tweede plek komt, met 80 stemmen, de creatieve activiteit gevolgd door muziek, met 70 stemmen. Het aanbieden van vreemde talen is 22 keer gekozen. Wanneer er gekeken wordt naar de wens per sociaal economisch niveau, veranderd er niet veel in de rangorde. Wel is het opvallend dat respondenten met een lage sociaal economische status minder belang hechten aan muzikale activiteiten dan de andere twee groepen die creatieve activiteiten en muzikale activiteiten even belangrijk lijken te vinden. Bovendien geeft 67.7% van de respondenten aan dat wanneer er een goed activiteitenaanbod is bij de naschoolse opvang, men daar gebruik van zou maken. De helft van deze respondenten maakt op dit moment geen gebruik van naschoolse opvang.

5.2 Discussie en Aanbevelingen

Het belang van marktwerking is al een aantal keer aangehaald. Met de resultaten van dit onderzoek kunnen de VCOG en SKSG kinderopvang hun voordeel doen in toekomstig beleid. Het is niet mogelijk om concrete implicaties per school te geven wegens de wisselende respons. Wel geven de onderzoeksresultaten een beeld van de ouder als klant. De respondenten zijn over het algemeen tevreden over de huidige dagindeling. Er lijkt dus geen directe noodzaak voor verandering te bestaan. Wel is er een aantal aanwijzingen om wel op den duur de dagindeling aan te passen. Zo zijn respondenten met een lage sociaal economische status minder enthousiast over een eerdere aanvangstijd dan respondenten met een hogere sociaal economische status. En ouders van de SKSG en gezinnen waarbij beide ouders werken, zijn enthousiaster over een aantal alternatieve modellen. Een wijziging in aanvangstijd of schooltijdenmodel, zal daarom waarschijnlijk op de Nassauschool eerder geaccepteerd worden dan op De Kleine Wereld. Maar voorzichtigheid is hier geboden. Want op elke school heeft het merendeel van de ouders gekozen voor het Traditioneel model. En daarnaast heeft de responsgroep gemiddeld een lager leerlinggewicht en naar verwachting een hogere sociaal economische status. Door deze selectieve respons, zou het kunnen zijn dat de mening van ouders met een lage sociaal economische status ondervertegenwoordigd is.

De SKSG-respondenten lijken iets positiever over de alternatieve dagindelingen. Het zou kunnen dat deze groep inderdaad vooruitstrevender is. Maar het zou ook kunnen liggen aan het feit dat men nog niet in het schoolgaande proces zit en daardoor positiever antwoordt.

Dit gegeven kan ook de reden zijn dat het merendeel van de ouders de voorkeur heeft voor het Traditioneel model. Men zit al in het schoolgaande proces en weet wat men kan verwachten. Maar mocht er een ander rooster komen, dan weet men niet precies wat er zal gebeuren. Is het ‘bekende’ wellicht een veilige keuze? Kiest iemand voor verandering als zij redelijk tevreden is over de huidige situatie?

De conclusies in paragraaf 5.1.2 zouden kunnen impliceren dat gezinnen met een hoge sociaal economische status en veel werk iets progressiever zijn. Dit komt overeen met de onderzoeksresultaten van Herweijer en Vogels (2004) die stellen dat achtergrondkenmerken van ouders doorwerken in de opvattingen over onderwijs. Denessen (1999) concludeert tevens dat ouders met een hoge sociaal economische status progressiever zijn. Maar de resultaten zijn niet duidelijk genoeg om hier harde conclusies over te trekken. Hiervoor zal er verder onderzoek gedaan moeten worden in een bredere populatie met een grotere steekproef.

Een ander punt van discussie is de lage score van het Biologisch ritme model. Dit is het enige model dat uitgaat van het kind en niet van de (werk)situatie van de ouder en is bovendien gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. Om deze vraag te beantwoorden, is nader onderzoek gewenst.

Ouders die gebruik maken van opvang en een kind in de bovenbouw hebben, lijken meer gebruik te gaan maken van opvang als de school eerder uit gaat dan ouders met een kind in de onderbouw. Deze uitkomst lijkt de conclusies uit het onderzoek van Gilsing (2007), dat ouders van oudere kinderen hun kinderen eerder ‘even’ thuis laten, tegen te spreken. Maar het is niet duidelijk hoe lang ‘even’ duurt. Wellicht kiezen ouders wel voor opvang als het ‘even’ net iets langer duurt. Daarom kunnen hier geen harde conclusies over worden getrokken. Men kan zich ook afvragen of ouders de hoeveelheid opvang aanpassen aan schooltijden, of dat de kosten van de opvang een grotere rol spelen. Dat is in dit onderzoek niet meegenomen.

Ouders die gebruik maken van opvang lijken meer tevreden dan ouders die geen gebruik maken van opvang. Dit kan erop duiden dat een deel van de respondenten geen gebruik maakt van opvang omdat ze niet tevreden zijn over de kwaliteit en/of het aanbod. Maar het zou ook kunnen betekenen dat ze een traditionelere kijk hebben op de opvang van en zorg voor kinderen en daarom negatiever oordelen over formele vormen van opvang (zie het onderzoek van Veen et. al., 2008).

Uit de analyse blijkt tevens dat ouders die gebruik maken van buitenschoolse opvang meer voorkeur hebben voor een eerdere aanvangstijd van de voorschoolse opvang en een latere sluitingstijd van de naschoolse opvang. Aan de hand van deze cijfers zou men zich af kunnen vragen of het aanbod van opvangtijden in voldoende mate aansluit bij de wensen van

de klant. Maar er is in dit onderzoek niet nagegaan of ouders financieel over zouden hebben voor deze ruimere openingstijden. Wellicht zou het beeld dat anders zijn.

Een groot deel van de respondenten geeft aan dat wanneer er bij de naschoolse opvang een goed activiteitsaanbod is, men daar gebruik van zou maken. Dit zou kunnen betekenen dat wanneer de SKSG kinderopvang andere of betere activiteiten aanbiedt, meer ouders gebruik zouden maken van de naschoolse opvang. Nader onderzoek zou kunnen uitwijzen wat ouders onder een goed activiteitsaanbod verstaan. Onderzoek van onder andere Veen et. al. (2008) en Gilsing (2007) geven hiervoor wel een aantal implicaties, maar wat daadwerkelijk wordt ervaren als een goed activiteitsaanbod is nog onduidelijk.

Over het algemeen is er sprake van een grote spreiding in mening tussen de respondenten. Deze variantie is niet volledig te verklaren door de hoeveelheid werk en de sociaal economische status. Wellicht als deze variabelen in meer categorieën zouden worden verdeeld, kan er meer variantie verklaard worden. Daarvoor was de responsgroep in dit onderzoek te klein. Ook andere achtergrondvariabelen, zoals de arbeidsector waar men werkzaam is of de politieke voorkeur zouden de variantie meer kunnen verklaren (Herweijer & Vogels, 2004; Denessen, 1999).

Literatuur

Bagley, C. (2006). School choice and competition: a public market in education revisited. *Oxford Review of Education*, 32, 347-362.

Balledux, M. & Schreuder, L. (2005). *Biologisch ritme en schoolprogramma*. Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn.

Beker, L. (2009). Andere schooltijden zijn de toekomst. *Over onderwijs*, 11, 10-11.

Boet, N. (2010). Basisschool met kantoortijden. *Didactief*, 40, 24-25.

Breedveld, K. (1999) *4+2=7 Arbeidsduurverkorting, taakcombinatie en opvang, opvoeding en onderwijs van 4 tot 12 jaar oude kinderen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Breedveld, K., & Broek, van, den, A. (2003). *De meerkeuzemaatschappij. Facetten van de temporele organisatie van verplichtingen en voorzieningen* (pp. 115-134). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

CFI (2006) Flexibilisering schooltijden in het primair onderwijs. Verkregen op 2 januari 2009 van: www.cfi.nl/Public/CFI-online/Images/CFINL06wk10POBB200611932_tcm238444.pdf

Commissie Dagarrangementen (2002). *Advies van de Commissie Dagarrangementen*. Vlaardingen: Platijn Casparie.

Da Costa Strijk, J. (1980). *Achtergronden huidige schooltijden in het basisonderwijs in Nederland*. 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij.

Dauma, L. (2009). Continu op school. *AOB Het Onderwijsblad*, 14, 38-41.

Dodde, Nan, L. (1992). Op tijd in school. *Onderwijs en opvoeding*, 51, 6-9.

Denessen, E. (1999). *Opvattingen over onderwijs*. Apeldoorn: Garant.

Gilsing, R. (2007). *Liefst zoals thuis. Ouders en kinderen over buitenschoolse opvang*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Goossens, F. A. (1986). *The quality of the attachment relationship of two-year olds of working and non-working mothers and some associated factors*. Amersfoort: Acco.

Herweijer, L. & Vogels, R. (2004). *Ouders over opvoeding en onderwijs*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Hoeven, van, der, E., Leeuw, F. L., Mesman Schulz, K. (1988). *Buitenschoolse opvang van kinderen; Resultaten van een onderzoek naar de achtergronden van en beleid inzake kinderopvang*. Leiden: Leids Instituut voor Sociaal Beleidsonderzoek.

Kalshoven, F., Giebels, R., Kossen, J. & Molenkamp, M. (2008). *De Sterrenschool*. Amsterdam: De Argumentenfabriek.

Kerlinger, F. & Kaya, E. (1959). The construction and factor analytic validation of scales to measure attitudes toward education. *Educational and Psychological Measurement*, 19, 13-29.

Kessel, van, N. (1999). *Lesuren en schooltijden in het primair onderwijs*. Nijmegen: ITS.

Keuzenkamp, S., Cloin, M., Portegijs, W. & Veldheer, V. (2003). *Beter voor de dag. Evaluatie van de stimuleringsmaatregel Dagindeling*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Leune, J.M.G. (2001). *Onderwijs in verandering: reflecties op een dynamische sector*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Meijvogel, M.C. (1991). *Geen kruimels tussen de boeken: schooltijden, overblijven en de ontwikkeling van buitenschoolse opvang in Nederland*. Groningen: VUGA.

Merens A. & Hermans, B. (2009). *Emancipatiemonitor 2008*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Minée, R. (2006). *Flexibilisering schooltijden in het primair onderwijs*. Den Haag: Cfi.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (1996). *Toespraak van minister A.P.W. Melkert van Sociale Zaken en Werkgelegenheid bij de installatie van de Commissie Dagindeling op 4 november 1996 om 16.00 uur in Den Haag*. Verkregen op: 3 maart 2010 van: <http://www.arbeid.net/info/96210.html>

Moerman, T. (2010, sept. 22). In Hilversum zijn de overblijfmoeiers op. *NRC Handelsblad*, p. 2.

Mommaas, H. (2000). *De vrijetijdsindustrie in stad en land. Een studie naar de markt van belevenissen*. Den Haag: Sdu Uitgevers.

Plantenga, J. en M. Siegel (2004). *Position Paper 'Childcare in a Changing World', Part 1. European Childcare Strategies*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Portegrijs, W., Cloin, M., Ooms, I. & Eggink, E. (2006). *Hoe het werkt met kinderen. Moeders over kinderopvang en werk*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Rijswijk- Clerkx, van, L. (1981). *Moeders, kinderen en kinderopvang: veranderingen in de kinderopvang in Nederland*. Nijmegen: Socialistische Uitgeverij Nijmegen.

Schreuder, L. (2010). Biologisch ritme bepaalt de beste schooltijden. *Jeugd&Co. 1*, 19-27.

Segers, J. (2002). *Methoden voor de maatschappijwetenschappen* (pp. 249-272). Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.

Silvernail, D. L. (1992). The development and factor structure of the educational beliefs questionnaire. *Educational and Psychological Measurement*, 52, 663-667.

Smit, F. & Claessen, J. (1996). *Totstandkoming en werking van continuuroosters in het basisonderwijs*. Nijmegen: ITS.

Snel, T. (2006). Rooster de vrijdagmiddag vrij. *Over Onderwijs*, 8, 8-9.

Taskforce Kinderopvang/Onderwijs. (2010). *Dutch Design*. Taskforce Kinderopvang/onderwijs.

Valkestijn, M., & Keesom, J. (1998). *Als de schoolbel gaat. Verlengde schooldag in de praktijk*. Utrecht: NIZW.

Veen, A., Boogaard, M., Fukkink, R. & Valkestijn, M. (2008). *Wat heb je gedaan vandaag? Een onderzoek naar opvang en educatie rond de basisschool: aanbod, wensen en behoeften*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.

Vecht, van, der, A. L., & Studulski, F. (2004). *Kijken door het Venster*. Amsterdam: SWP.

Verplanke, L., Engbersen, E., Duyvendak, J. W., Tonkens, E., & Vliet, van, K. (2002). *Open deuren: Sleutelwoorden van lokaal sociaal beleid*. Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn.

Weijenberg, van, de, A. (2009). Steggelen over schooltijden. *Didactief*, 39, 16-37.

Werkgroep Onderwijs Kinderopvang. (2009). *Nieuwe schooltijden, nieuwsbrief april 2009*. Verkregen op 24 maart 2010 van: <http://www.werkgroeponderwijskinderopvang.nl/files/WOK%20Nieuwsbrief%20april%202009.pdf>

Bijlagen

Bijlage I

Vragenlijst voor de ouders van de VCOG

Vragenlijst voor de ouders van de VCOG

Algemeen

1. Hoe is uw gezin samengesteld?
 - ☐ Twee ouders of verzorgers
 - ☐ Eén ouder of verzorger
2. Wie vult deze vragenlijst in?
 - ☐ Beide ouders of verzorgers
 - ☐ Vader of verzorger
 - ☐ Moeder of verzorger
3. Hoeveel kinderen heeft u en wat is hun leeftijd?
 - ☐ Kind 1 → 0-4 / 5-8 / 9-12 / >12 / nvt
 - ☐ Kind 2 → 0-4 / 5-8 / 9-12 / >12 / nvt
 - ☐ Kind 3 → 0-4 / 5-8 / 9-12 / >12 / nvt
 - ☐ Kind 4 → 0-4 / 5-8 / 9-12 / >12 / nvt
 - ☐ Kind 5 → 0-4 / 5-8 / 9-12 / >12 / nvt
 - ☐ Kind 6 → 0-4 / 5-8 / 9-12 / >12 / nvt
4. Welke school bezoekt uw kind of bezoeken uw kinderen?
 - ☐ Nassauschool
 - ☐ De Kleine Wereld
 - ☐ De Wegwijzer
 - ☐ 't Kompas
 - ☐ De Hoeksteen
 - ☐ De Tamarisk
 - ☐ De Heerdstee
 - ☐ Dom Helder Camaraschool
5. Hoeveel van uw kinderen bezoeken deze school?
 - ☐ 1
 - ☐ 2
 - ☐ 3
 - ☐ 4
 - ☐ 5 of meer
6. Bent u religieus?
 - ☐ Ja, Christelijk
 - ☐ Ja, Boeddhistisch
 - ☐ Ja, Hindoeïstisch
 - ☐ Ja, Islamitisch
 - ☐ Ja, Joods
 - ☐ Nee

7. A Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?

- ☐ Geen opleiding
- ☐ Lager onderwijs
- ☐ Lager beroepsonderwijs (LBO)
- ☐ MAVO (MULO)
- ☐ HAVO/VWO/MMS/HBS/Gymnasium
- ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)
- ☐ Hoger beroepsonderwijs (HBO)
- ☐ Universitair (WO)

B Wat is de hoogste opleiding die uw partner heeft afgemaakt?

NB Indien er geen tweede ouder/verzorger in het gezin aanwezig is, kunt u deze vraag overslaan

- ☐ Geen opleiding
- ☐ Lager onderwijs
- ☐ Lager beroepsonderwijs (LBO)
- ☐ MAVO (MULO)
- ☐ HAVO/VWO/MMS/HBS/Gymnasium
- ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)
- ☐ Hoger beroepsonderwijs (HBO)
- ☐ Universitair (WO)

8. A Heeft u betaald werk?

- ☐ Nee, ik heb geen betaald werk
- ☐ Ja, ik werk deeltijd
- ☐ Ja, ik werk voltijd

B Heeft uw partner betaald werk?

- ☐ Nee, geen betaald werk
- ☐ Ja, deeltijd werk
- ☐ Ja, voltijd werk
- ☐ Niet van toepassing

9. Wat is het gemiddeld netto maandelijks inkomen binnen uw gezin?

- ☐ Tussen 500 – 1000 euro
- ☐ Tussen 1000 – 1500 euro
- ☐ Tussen 1500 – 2000 euro
- ☐ Tussen 2000 – 3000 euro
- ☐ Meer van 3000 euro

10. A Wat is uw land van herkomst?

- ☐ Nederland
- ☐ Turkije
- ☐ Marokko
- ☐ Suriname
- ☐ Antillen
- ☐ Overig Azie
- ☐ Overig West-Europa

- Overig Oost-Europa
- Anders, namelijk

B Wat is uw partners land van herkomst?

- Nederland
- Turkije
- Marokko
- Suriname
- Antillen
- Overig Azie
- Overig West-Europa
- Overig Oost-Europa
- Anders, namelijk

Gebruik huidige opvang

11. Maakt uw kind op dit moment gebruik van enige vorm van opvang? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Ja, opvang voor schooltijd (vso)
- Ja, opvang na school (nso/bso)
- Ja, buitenschoolse activiteiten (bsa)
- Ja, opvang tussen de middag (tmo/tso) (ga naar vraag 13)
- Ja, een gastoudergezin (ga naar vraag 13)
- Ja, familie, vrienden of burens (ga naar vraag 13)
- Nee (ga naar vraag 13)

12. Maakt u voor de opvang gebruik van de SKSG kinderopvang?

- Ja
- Weet ik niet
- Nee, een andere organisatie

13. Voordat uw kind naar de basisschool hing, maakt u toen gebruik van een van de volgende instellingen?

- Kinderdagverblijf
- Peuterspeelzaal
- Gastouders
- Nee, ik maakte hier geen gebruik van

Huidige dagindeling

14. Hoe tevreden bent u over ...

	Ze er ontevreden	Ontevreden	Neutraal	Tevreden	Ze er tevreden
a. De huidige dagindeling van uw kind?	☐	☐	☐	☐	☐
b. De huidige aanvangstijd van de school?	☐	☐	☐	☐	☐
c. De duur van de middagpauze?	☐	☐	☐	☐	☐
d. De huidige eindtijd van de school?	☐	☐	☐	☐	☐
e. De begintijd van de voorschoolse opvang?	☐	☐	☐	☐	☐
f. De eindtijd van de naschoolse opvang?	☐	☐	☐	☐	☐
g. Het huidige weekritme, met de woensdagmiddag (en voor de onderbouw de vrijdagmiddag) vrij?	☐	☐	☐	☐	☐

Alternatieve dagindeling

15. Wat vindt u ervan als ...

	Ze er mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Ze er mee eens
a. De onder- en bovenbouw dezelfde lestijden hanteren?	☐	☐	☐	☐	☐
b. Uw kind op woensdag- en vrijdagmiddag vrij is?	☐	☐	☐	☐	☐
c. De school dagelijks eerder uit zou gaan?	☐	☐	☐	☐	☐
d. De school vijf dagen in de week rond 14.00 uur uit gaat?	☐	☐	☐	☐	☐
e. Er een kortere middagpauze komt, waarbij uw kinderen verplicht overblijven?	☐	☐	☐	☐	☐
f. De middagpauze 2,5 uur duurt met daarin sportieve en creatieve activiteiten?	☐	☐	☐	☐	☐
g. De school wegens een langere pauze om 16.30 uur uit gaat?	☐	☐	☐	☐	☐

16. Vindt u het belangrijk dat uw kind thuis komt lunchen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

17. In de volgende tabel staat een aantal aanvangstijden. Wat is uw mening over deze tijden?

	Ze er mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Ze er mee eens
a. 8.00 uur	☐	☐	☐	☐	☐
b. 8.15 uur	☐	☐	☐	☐	☐
c. 8.30 uur	☐	☐	☐	☐	☐
d. 8.45 uur	☐	☐	☐	☐	☐

18. In de volgende tabel staan een aantal eindtijden. Wat is uw mening over deze tijden?

	Ze er mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Ze er mee eens
a. 14.00 uur	☐	☐	☐	☐	☐
b. 14.30 uur	☐	☐	☐	☐	☐
c. 15.00 uur	☐	☐	☐	☐	☐
d. 15.30 uur	☐	☐	☐	☐	☐
e. 16.00 uur	☐	☐	☐	☐	☐
f. 16.30 uur	☐	☐	☐	☐	☐

19. Nu volgen een aantal stellingen over schooltijden.

	Oneens	Eens
a. Ik (en mijn partner) passen onze werktijden aan de huidige schooltijden aan.	☐	☐
b. De huidige schooltijden belemmeren mijn (of mijn partners) werktijden.	☐	☐
c. De vrije woensdagmiddag is overvol met activiteiten.	☐	☐
d. Ik vind het belangrijk dat mijn kind thuis zijn ontspanning heeft.	☐	☐
e. Ruimere openingstijden van school en opvang, brengt meer rust en regelmaat voor het hele gezin.	☐	☐
f. Ik (en mijn partner) zouden graag de vakanties van onze kinderen zelf inplannen net als in een reguliere werksituatie.	☐	☐

20. Welke schoolweek voor uw kind spreekt het meeste aan?

Buitenschoolse opvang sluit bij alle modellen aan op de schooltijden.

		8.00	8.30	9.00	9.30	10.00	10.30	11.00	11.30	12.00	12.30	13.00	13.30	14.00	14.30	15.00	15.30	16.00	16.30	17.00
Model A	Ma.																			
	Di.																			
	Wo.																			
	Do.																			
	Vr.																			
Model B	Ma.																			
	Di.																			
	Wo.																			
	Do.																			
	Vr.																			
Model C	Ma.																			
	Di.																			
	Wo.																			
	Do.																			
	Vr.																			
Model D	Ma.																			
	Di.																			
	Wo.																			
	Do.																			
	Vr.																			

- ☐ Model A
- ☐ Model B
- ☐ Model C
- ☐ Model D

Buitenschoolse opvang

21. Maakt uw kind op dit moment gebruik van de opvang voor schooltijd?

- ☐ Nee, dat is niet nodig (ga naar vraag 24)
- ☐ Nee, maar ik zou het wel graag willen (ga naar vraag 23)
- ☐ Ja

22. Op welke dagen maakt uw kind gebruik van de opvang voor schooltijd?

- ☐ Maandag
- ☐ Dinsdag
- ☐ Woensdag
- ☐ Donderdag
- ☐ Vrijdag

23. Op welke dagen zou u gebruik willen maken van de opvang voor schooltijd?

- ☐ Maandag
- ☐ Dinsdag
- ☐ Woensdag
- ☐ Donderdag
- ☐ Vrijdag

24. Maakt uw kind op dit moment gebruik van de opvang tussen de middag?

- ☐ Nee, dat is niet nodig (ga naar vraag 27)
- ☐ Nee, maar ik zou het wel graag willen (ga naar vraag 26)
- ☐ Ja

25. Op welke dagen maakt uw kind gebruik van de opvang tussen de middag?
- ☐ Maandag
 - ☐ Dinsdag
 - ☐ Woensdag
 - ☐ Donderdag
 - ☐ Vrijdag
26. Op welke dagen zou u gebruik willen maken van de opvang tussen de middag?
- ☐ Maandag
 - ☐ Dinsdag
 - ☐ Woensdag
 - ☐ Donderdag
 - ☐ Vrijdag
27. Maakt uw kind op dit moment gebruik van de opvang na schooltijd?
- ☐ Nee, dat is niet nodig (ga naar vraag 31)
 - ☐ Nee, maar ik zou het wel graag willen (ga naar vraag 30)
 - ☐ Ja
28. Wat vindt u van de groepsgrootte bij de opvang na schooltijd?
- ☐ Niet te groot en niet te klein
 - ☐ Te groot
 - ☐ Te klein
 - ☐ Dit wisselt per dag
29. Op welke dagen maakt uw kind gebruik van de opvang na schooltijd?
- ☐ Maandag
 - ☐ Dinsdag
 - ☐ Woensdag
 - ☐ Donderdag
 - ☐ Vrijdag
30. Op welke dagen zou u gebruik willen maken van de opvang na schooltijd?
- ☐ Maandag
 - ☐ Dinsdag
 - ☐ Woensdag
 - ☐ Donderdag
 - ☐ Vrijdag
31. Welke begintijd van de opvang voor school spreekt u het meest aan?
- ☐ 7.00 uur
 - ☐ 7.30 uur
 - ☐ 8.00 uur

32. Welke eindtijd van de opvang na school spreekt u het meeste aan?

- 17.00 uur
- 17.30 uur
- 18.00 uur
- 18.30 uur
- 19.00 uur

33. De volgende stellingen gaan over de kwaliteit van de opvang.

	Oneens	Eens
a. Ik ben tevreden met het huidige aanbod van de opvang voor schooltijd.	☐	☐
b. Ik ben tevreden met het huidige aanbod van de opvang tussen de middag.	☐	☐
c. Ik ben tevreden met het huidige aanbod van de opvang na schooltijd.	☐	☐
d. Ik ben tevreden met de huidige groepsgrootte van de opvang tussen de middag.	☐	☐
e. Ik ben tevreden met de huidige groepsgrootte van de opvang na schooltijd.	☐	☐
f. Als de school dagelijks eerder uit zou gaan, zou ik meer gebruik maken van opvang.	☐	☐
g. Als de school dagelijks later uit zou gaan, zou ik minder gebruik maken van opvang.	☐	☐
h. Als er een goed aanbod aan activiteiten na schooltijd is, ben ik van plan om daar gebruik van te maken.	☐	☐
i. Voor oudere kinderen is de duur van de opvang te kort voor aantrekkelijke en uitdagende activiteiten.	☐	☐
j. Ik vind het belangrijk dat de opvang na schooltijd in de school plaatsvindt, zodat mijn kind niet in een busje naar een andere locatie moet.	☐	☐
k. Ik vind het belangrijk dat de opvang na schooltijd op een andere locatie is dan de school.	☐	☐

34. Welke activiteiten ziet u graag aangeboden tijdens de opvang?

Kies maximaal twee activiteiten.

- Sportactiviteiten (zoals zwemles, voetbaltraining e.d.)
- Muziekles
- Creatieve activiteiten (schilderen, knutselen, techniek e.d.)
- Vreemde taal aanleren

Bijlage II

Vragenlijst voor de ouders van de SKSG kinderopvang

Vragenlijst voor de ouders van de SKSG kinderopvang

Algemeen

1. Hoe is uw gezin samengesteld?
 - ☐ Twee ouders of verzorgers
 - ☐ Eén ouder of verzorger
2. Wie vult deze vragenlijst in?
 - ☐ Beide ouders of verzorgers
 - ☐ Vader of verzorger
 - ☐ Moeder of verzorger
3. Hoeveel kinderen heeft u en wat is hun leeftijd?
 - ☐ Kind 1 → 0-4 / 5-8 / 9-12 / >12 / nvt
 - ☐ Kind 2 → 0-4 / 5-8 / 9-12 / >12 / nvt
 - ☐ Kind 3 → 0-4 / 5-8 / 9-12 / >12 / nvt
 - ☐ Kind 4 → 0-4 / 5-8 / 9-12 / >12 / nvt
 - ☐ Kind 5 → 0-4 / 5-8 / 9-12 / >12 / nvt
 - ☐ Kind 6 → 0-4 / 5-8 / 9-12 / >12 / nvt
4. Bent u religieus?
 - ☐ Nee
 - ☐ Ja, Christelijk
 - ☐ Ja, Boeddhistisch
 - ☐ Ja, Hindoeïstisch
 - ☐ Ja, Islamitisch
 - ☐ Ja, Joods
5. A Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?
 - ☐ Geen opleiding
 - ☐ Lager onderwijs
 - ☐ Lager beroepsonderwijs (LBO)
 - ☐ MAVO (MULO)
 - ☐ HAVO/VWO/MMS/HBS/Gymnasium
 - ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)
 - ☐ Hoger beroepsonderwijs (HBO)
 - ☐ Universitair (WO)

B Wat is de hoogste opleiding die uw partner heeft afgemaakt?

NB Indien er geen tweede ouder/verzorger in het gezin aanwezig is, kunt u deze vraag overslaan

- ☐ Geen opleiding
- ☐ Lager onderwijs
- ☐ Lager beroepsonderwijs (LBO)
- ☐ MAVO (MULO)
- ☐ HAVO/VWO/MMS/HBS/Gymnasium
- ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)
- ☐ Hoger beroepsonderwijs (HBO)

- Universitair (WO)

6. A Heeft u betaald werk?

- Nee, ik heb geen betaald werk
- Ja, ik werk deeltijd
- Ja, ik werk voltijd

B Heeft uw partner betaald werk?

- Nee, geen betaald werk
- Ja, deeltijd werk
- Ja, voltijd werk
- Niet van toepassing

7. Wat is het gemiddeld netto maandelijks inkomen binnen uw gezin?

- Tussen 500 – 1000 euro
- Tussen 1000 – 1500 euro
- Tussen 1500 – 2000 euro
- Tussen 2000 – 3000 euro
- Meer van 3000 euro

8. A Wat is uw land van herkomst?

- Nederland
- Turkije
- Marokko
- Suriname
- Antillen
- Overig Azie
- Overig West-Europa
- Overig Oost-Europa
- Anders, namelijk

B Wat is uw partners land van herkomst?

- a. Nederland
- b. Turkije
- c. Marokko
- d. Suriname
- e. Antillen
- f. Overig Azie
- g. Overig West-Europa
- h. Overig Oost-Europa
- i. Anders, namelijk

Alternatieve dagindeling

9. Wat vindt u ervan als ...

	Ze er mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Ze er mee eens
a. De onder- en bovenbouw dezelfde lestijden hanteren?	☐	☐	☐	☐	☐
b. Uw kind op woensdag- en vrijdagmiddag vrij is?	☐	☐	☐	☐	☐
c. De school dagelijks eerder uit zou gaan?	☐	☐	☐	☐	☐
d. De school vijf dagen in de week rond 14.00 uur uit gaat?	☐	☐	☐	☐	☐
e. Er een kortere middagpauze komt, waarbij uw kinderen verplicht overblijven?	☐	☐	☐	☐	☐
f. De middagpauze 2,5 uur duurt met daarin sportieve en creatieve activiteiten?	☐	☐	☐	☐	☐
g. De school wegens een langere pauze om 16.30 uur uit gaat?	☐	☐	☐	☐	☐

10. Vindt u het belangrijk dat uw kind thuis komt lunchen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

11. In de volgende tabel staat een aantal aanvangstijden. Wat is uw mening over deze tijden?

	Ze er mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Ze er mee eens
a. 8.00 uur	☐	☐	☐	☐	☐
b. 8.15 uur	☐	☐	☐	☐	☐
c. 8.30 uur	☐	☐	☐	☐	☐
d. 8.45 uur	☐	☐	☐	☐	☐

12. In de volgende tabel staan een aantal eindtijden. Wat is uw mening over deze tijden?

	Ze er mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Ze er mee eens
a. 14.00 uur	☐	☐	☐	☐	☐
b. 14.30 uur	☐	☐	☐	☐	☐
c. 15.00 uur	☐	☐	☐	☐	☐
d. 15.30 uur	☐	☐	☐	☐	☐
e. 16.00 uur	☐	☐	☐	☐	☐
f. 16.30 uur	☐	☐	☐	☐	☐

13. Nu volgen een aantal stellingen over schooltijden.

	Oneens	Eens
a. Ik (en mijn partner) zullen onze werktijden aan de huidige schooltijden aan moeten passen.	☐	☐
b. De huidige schooltijden zouden mijn (of mijn partners) werktijden belemmeren.	☐	☐
c. Ik vind het belangrijk dat mijn kind thuis zijn ontspanning heeft.	☐	☐
d. Ruimere openingstijden van school en opvang, brengt meer rust en regelmaat voor het hele gezin.	☐	☐
e. Ik (en mijn partner) zouden graag de vakanties van onze kinderen zelf inplannen net als in een reguliere werksituatie.	☐	☐

14. Welke schoolweek voor uw kind spreekt het meeste aan?

Buitenschoolse opvang sluit bij alle modellen aan op de schooltijden.

		8.00	8.30	9.00	9.30	10.00	10.30	11.00	11.30	12.00	12.30	13.00	13.30	14.00	14.30	15.00	15.30	16.00	16.30	17.00
Model A	Ma.																			
	Di.																			
	Wo.																			
	Do.																			
	Vr.																			
Model B	Ma.																			
	Di.																			
	Wo.																			
	Do.																			
	Vr.																			
Model C	Ma.																			
	Di.																			
	Wo.																			
	Do.																			
	Vr.																			
Model D	Ma.																			
	Di.																			
	Wo.																			
	Do.																			
	Vr.																			

- ☐ Model A
- ☐ Model B

- ☐ Model C
- ☐ Model D

Buitenschoolse opvang

15. Bent u van plan gebruik te maken van opvang voor schooltijd (voor 8.30 uur)?
- ☐ Nee, dat is niet nodig (ga naar vraag 17)
 - ☐ Dat weet ik nog niet
 - ☐ Ja
16. Op welke dagen zou u eventueel gebruik willen maken van de opvang voor schooltijd?
- ☐ Maandag
 - ☐ Dinsdag
 - ☐ Woensdag
 - ☐ Donderdag
 - ☐ Vrijdag
17. Bent u van plan gebruik te maken van de opvang tussen de middag (middagpauze)?
- ☐ Nee, dat is niet nodig (ga naar vraag 19)
 - ☐ Dat weet ik nog niet
 - ☐ Ja
18. Op welke dagen zou u eventueel gebruik willen maken van de opvang tussen de middag?
- ☐ Maandag
 - ☐ Dinsdag
 - ☐ Woensdag
 - ☐ Donderdag
 - ☐ Vrijdag
19. Bent u van plan gebruik te gaan maken van de opvang na schooltijd?
- ☐ Nee, dat is niet nodig (ga naar het volgende scherm)
 - ☐ Dat weet ik nog niet
 - ☐ Ja
20. Op welke dagen zou ik eventueel gebruik willen maken van de opvang na schooltijd?
- ☐ Maandag
 - ☐ Dinsdag
 - ☐ Woensdag
 - ☐ Donderdag
 - ☐ Vrijdag
21. Welke begintijd van de opvang voor school spreekt u het meest aan?
- ☐ 7.00 uur
 - ☐ 7.30 uur
 - ☐ 8.00 uur

22. Welke eindtijd van de opvang na school spreekt u het meeste aan?

- ☐ 17.00 uur
- ☐ 17.30 uur
- ☐ 18.00 uur
- ☐ 18.30 uur
- ☐ 19.00 uur

23. De volgende stellingen gaan over de kwaliteit van de opvang.

	Oneens	Eens
a. Als de school dagelijks eerder uit zou gaan, zou ik meer gebruik maken van opvang.	☐	☐
b. Als de school dagelijks later uit zou gaan, zou ik minder gebruik maken van opvang.	☐	☐
c. Ik vind het belangrijk dat de opvang na schooltijd in de school plaatsvindt, zodat mijn kind niet in een busje naar een andere locatie moet.	☐	☐
d. Ik vind het belangrijk dat de opvang na schooltijd op een andere locatie is dan de school.	☐	☐

24. Welke activiteiten ziet u graag aangeboden tijdens de opvang?

Kies maximaal twee activiteiten.

- ☐ Sportactiviteiten (zoals zwemles, voetbaltraining e.d.)
- ☐ Muziekles
- ☐ Creatieve activiteiten (schilderen, knutselen, techniek e.d.)
- ☐ Vreemde taal aanleren

Bijlage III

Verantwoording vragen per alternatief model

Verantwoording van de vragenlijst m.b.t. de alternatieve dagindelingen

Het Continurooster	
Vraag / stelling	Verantwoording
Wat vindt u ervan als de school dagelijks eerder uit zou gaan?	Met een continurooster zal de school dagelijks eerder uitgaan.
Wat vindt u ervan als er een kortere middagpauze komt, waarbij uw kinderen verplicht overblijven?	Met een continurooster worden de kinderen verplicht om op school te lunchen.
Vindt u het belangrijk dat uw kind thuis komt lunchen?	Met dit rooster zullen kinderen niet meer thuis lunchen. Dus wanneer een ouder dit zeer belangrijk vindt, zal een continurooster niet de voorkeur zijn van de ouder.
Wat vindt u van een eindtijd van 14.00 uur?	Met een continurooster is de school eerder uit.
Wat vindt u van een eindtijd van 14.30 uur?	Met een continurooster is de school eerder uit.

Het 7 tot 7 model	
Vraag / stelling	Verantwoording
De huidige schooltijden belemmeren mij (of mijn partner) in werktijden.	Dit model is erop gericht de school beter af te stemmen op de werktijden. Ouders die zich belemmerd voelen door de huidige schooltijden, zullen zich naar verwachting minder belemmerd voelen in dit model.
Ruimere openingstijden van school en opvang, brengt meer rust en regelmaat voor het hele gezin.	Doordat met zorg- en arbeidstaken moet combineren, is er vaak meer onrust. Dit model vangt die onrust op.
Ik (en mijn partner) zouden graag de vakanties van onze kinderen zelf inplannen net al is een reguliere werksituatie.	Dit model biedt ouders de mogelijkheid om buiten de reguliere schoolvakanties om vakantie in te plannen.

Het Biologisch ritme model

Vraag / stelling	Verantwoording
Wat vindt u ervan als de middagpauze 2,5 uur duurt met daarin sportieve en creatieve activiteiten?	Dit is een kenmerk van het model.
Wat vindt u ervan als de school wegens een langere pauze om 16.30 uur uitgaat?	Een kind is op deze wijze wel veel later uit. Wanneer ouders hier echt tegen zijn, zal dat hieruit blijken.
Wat vindt u van een eindtijd van 16.00 uur?	Met dit model is de school later uit.
Wat vindt u van een eindtijd van 16.30 uur?	Met dit model is de school later uit.
Ruimere openingstijden van school en opvang, brengt meer rust en regelmaat voor het hele gezin.	Dit model biedt ruimere opvangtijden. Een ouder kan dit als praktisch en prettig ervaren.

Het Hoorns model

Vraag / stelling	Verantwoording
Wat vindt u ervan als de onder- en bovenbouw dezelfde lestijden hanteren?	Dit is een kenmerk van het model.
Wat vindt u ervan als de onder- en bovenbouw dezelfde lestijden hanteren?	Dit is een kenmerk van het model.
Wat vindt u ervan als uw kind op de woensdag- en vrijdagmiddag vrij is?	Wanneer een school dit model strak hanteert, kunnen leerkrachten op de vrijdagmiddag overige schooltaken verrichten (compensatie-uren), waardoor de kinderen ook op vrijdagmiddag vrij zijn.
De vrije woensdagmiddag is overvol met activiteiten.	Wanneer men de woensdagmiddag als overvol vervaart, zal men het wellicht prettig vinden om de vrijdagmiddag meer ruimte te hebben. En met dit model kan de vrijdagmiddag vrij gepland worden.
Ik vind het belangrijk dat mijn kind thuis zijn ontspanning heeft.	Door een extra middag vrij, heeft een kind meer ruimte om thuis ontspanning te hebben.

Het vijf gelijke dagen model

Vraag / stelling	Verantwoording
Wat vindt u ervan als de school vijf dagen in de week rond 14.00 uur uit gaat?	Dit is een kenmerk van het model.
Wat vindt u van een eindtijd van 14.00 uur?	Met dit model is de school dagelijks eerder uit.
Wat vindt u van een eindtijd van 14.30 uur?	Met dit model is de school dagelijks eerder uit.
De vrije woensdagmiddag is overvol met activiteiten.	Wanneer een kind iedere dag wat eerder uit is (rond 14.00 uur), dan heeft het ruimere middagen om de activiteiten over te verdelen.

Bijlage IIII

Tabellen en figuren hoofdstuk vier

Tabellen en figuren

Tabel A Gemiddelde leerlinggewichten van de scholen en respondenten

	Nassauschool		De Kleine Wereld		De Wegwijzer		‘t Kompas	
Hele school	o.b.	0	o.b.	0.2	o.b.	0.05	o.b.	0
	b.b.	0	b.b.	0.26	b.b.	0.07	b.b.	0
	Totaal	0	Totaal	2.23	Totaal	0.05	Totaal	0
Respons	o.b.	0	o.b.	0.1	o.b.	0	o.b.	0
	b.b.	0	b.b.	-	b.b.	0.05	b.b.	0
	Totaal	0	Totaal	-	Totaal	0.03	Totaal	0

	De Hoeksteen		De Tamarisk		De Heerdstee		Dom Helder Camara	
Hele school	o.b.	0.04	o.b.	0.14	o.b.	0.19	o.b.	0
	b.b.	0.07	b.b.	0.14	b.b.	0.07	b.b.	0
	Totaal	0.15	Totaal	0.14	Totaal	0.14	Totaal	0
Respons	o.b.	0	o.b.	0	o.b.	0	o.b.	0
	b.b.	0	b.b.	0.05	b.b.	0.17	b.b.	0
	Totaal	0	Totaal	0.03	Totaal	0.09	Totaal	0

Tabel B Maandelijks netto inkomen

Maandelijks netto inkomen	Frequentie	Percentage
500-1000	1	4
1000-1500	2	8
1500-2000	3	12
2000-3000	7	28
>3000	12	48

Tabel C Eenwegvariantieanalyses tussen SES en de alternatieve modellen

	<i>F</i>	<i>p</i>
Continurooster * SES	2.019	0.13
Zeven tot zeven * SES	2.031	0.13
Biolog. Ritme * SES	1.420	0.24
Hoorns model * SES	0.190	0.82
Vijf gel. Dagen * SES	1.283	0.28

Tabel D Kruskal-Wallis analyse tussen SES en de alternatieve modellen

	<i>Chi</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Zeven tot zeven model	6.19	2	0.04
Hoorns model	3.45	2	0.17
Continurooster	1.27	2	0.53
Biologisch ritme model	5.30	2	0.07
Vijf gelijke dagen model	0.74	2	0.69

Tabel E Mening over aanvangstijden

Tabel 2: Keuring over aanvangstijden							
Aanvangstijd	VCOG-steekproef			SKSG-steekproef			
	Gemiddelde	SD.		Gemiddelde	SD.	Mediaan	
8.00	Totaal	2.23	1.16	Totaal	2.70	1.46	2.00
	Lage SES	1.77	0.88	Lage SES	2.60	1.82	
	Gem. SES	2.62	1.39	Gem. SES	2.67	1.41	
	Hoge SES	2.24	1.03	Hoge SES	2.67	1.48	
8.15	Totaal	2.88	1.23	Totaal	2.86	1.04	3.00
	Lage SES	2.50	1.22	Lage SES	2.50	1.29	
	Gem. SES	3.26	1.17	Gem. SES	3.00	0.71	
	Hoge SES	2.74	1.24	Hoge SES	2.89	1.27	
8.30	Totaal	3.94	0.77	Totaal	3.35	1.03	4.00
	Lage SES	4.25	0.57	Lage SES	3.75	0.50	
	Gem. SES	3.76	0.92	Gem. SES	3.50	0.97	
	Hoge SES	3.85	0.76	Hoge SES	3.00	1.22	
8.45	Totaal	3.36	1.15	Totaal	2.45	1.30	2.00
	Lage SES	2.53	1.24	Lage SES	3.00	1.41	
	Gem. SES	2.20	1.10	Gem. SES	2.00	1.12	
	Hoge SES	1.15	1.15	Hoge SES	2.67	1.41	

Tabel F Mening over eindtijden

Tabel 1. Meting over omvang							
Eindtijd	VCOG-steekproef			SKSG-steekproef			
	Gemiddelde	SD		Gemiddelde	SD.	Mediaan	
14.00	Totaal	2.24	1.16	Totaal	2.73	1.12	3.00
	Lage SES	2.09	1.15	Lage SES	3.00	0.82	
	Gem. SES	2.27	1.27	Gem. SES	2.67	1.22	
	Hoge SES	2.33	1.37	Hoge SES	2.67	1.22	
14.30	Totaal	2.36	1.16	Totaal	2.92	1.19	3.00
	Lage SES	2.13	1.10	Lage SES	3.25	0.96	
	Gem. SES	2.37	1.28	Gem. SES	2.78	1.39	
	Hoge SES	2.52	1.09	Hoge SES	2.89	1.17	
15.00	Totaal	3.58	0.91	Totaal	3.65	1.03	4.00
	Lage SES	3.31	1.06	Lage SES	3.75	0.50	
	Gem. SES	1.73	0.87	Gem. SES	4.00	1.15	
	Hoge SES	3.58	0.83	Hoge SES	3.22	0.97	
15.30	Totaal	3.40	0.97	Totaal	3.13	1.22	3.00
	Lage SES	3.39	1.03	Lage SES	3.60	1.14	
	Gem. SES	3.34	1.02	Gem. SES	3.00	1.32	
	Hoge SES	3.53	0.86	Hoge SES	3.00	1.22	
16.00	Totaal	2.28	1.16	Totaal	2.65	1.43	2.00
	Lage SES	2.15	1.03	Lage SES	3.20	1.30	
	Gem. SES	2.24	1.28	Gem. SES	1.89	1.27	
	Hoge SES	2.55	1.20	Hoge SES	3.11	1.45	
16.30	Totaal	1.80	0.96	Totaal	2.45	1.57	2.00
	Lage SES	1.65	0.88	Lage SES	2.50	1.29	
	Gem. SES	1.76	1.02	Gem. SES	1.89	1.54	
	Hoge SES	2.00	1.03	Hoge SES	3.00	1.66	

Tabel G Gebruik van opvang in de voorschoolse periode en op dit moment

	Frequentie	Percentage	Huidig gebruik percentage		Huidig gebruik absoluut	
Kinderdagverblijf	65	53.7	VSO	7.7	VSO	5
			TSO	75.4	TSO	49
			NSO	60.0	NSO	39
Peuterspeelzaal	62	51.2	VSO	3.2	VSO	2
			TSO	53.2	TSO	33
			NSO	25.8	NSO	16
Gastoudergezin	13	10.7	VSO	15.4	VSO	2
			TSO	69.2	TSO	9
			NSO	38.5	NSO	5
Geen gebruik van bovenstaande vormen	7	5.8	VSO	14.3	VSO	1
			TSO	28.6	TSO	2
			NSO	0.0	NSO	0

Tabel H Chi-kwadraat toets - NSO in de school * NSO buiten de school -

		NSO buiten de school op een andere locatie		
		Oneens	Eens	Totaal
NSO in de school, geen busje	Oneens	15	16	31
	Eens	49	10	59
	Totaal	64	26	90

Chi= 11.887 df= 1 p= 0.001

Figuur 1 Frequenties wens voor aangeboden activiteiten VCOG & SKSG

